

UiO : **Det juridiske fakultet**

Ankesiling i lagmannsretten

Utviklingen av silingsinstituttet i straffesaker med særlig vekt på lovendringen i 2020.

Kandidatnummer: 660

Leveringsfrist: 18.05.2021

Antall ord: 17 818

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDENDE BEMERKNINGER.....	1
1.1	Tema, aktualitet og problemstillinger.....	1
1.2	Avgrensninger og begrepsavklaringer.....	1
1.2.1	Avgrensninger.....	1
1.2.2	Begrepsavklaringer.....	2
1.3	Metode og særlige rettskilder.....	2
1.4	Videre fremstilling.....	3
2	ANKESILING I STRAFFESAKER.....	5
2.1	Retten til anke.....	5
2.2	Begrensninger i ankeadgangen.....	6
2.3	Hvorfor ankesiling?.....	7
2.4	Straffeprosessloven § 321.....	8
3	BAKGRUNN OG HISTORIE.....	11
3.1	Behovet for å begrense saksomfanget i Høyesterett.....	11
3.2	Straffeprosessloven av 1887.....	12
3.2.1	Rettsmidler og ankesiling etter juryloven.....	12
3.3	Straffeprosessloven av 1981.....	14
3.4	To-instansreformen.....	16
3.4.1	1993/1995 – Revisjon av straffeprosessloven.....	16
3.4.2	Internasjonale forpliktelser medvirker.....	17
3.4.3	To-instansreformens silingsordning.....	18
3.5	Behovet for begrunnelser av silingsavgjørelser.....	19
3.5.1	A.A. v. Norway (Restauratørsaken).....	20
3.5.2	Begrunnelseskrav innføres.....	20
4	FJERNING AV SEKSÅRSSAKENES UBETINGEDE RETT PÅ ANKEFORHANDLING.....	22
4.1	Arbeidet med ny straffeprosesslov.....	22
4.2	Fjerning av 3.ledd.....	22
4.3	Vurderingene bak endringen.....	23
4.4	Reaksjoner.....	26
5	NOEN KONSEKVENSER AV DEN NYE SILINGSORDNINGEN.....	28

6	ANKEPRØVINGEN I PRAKSIS	32
6.1	Saksbehandlingen	33
6.1.1	Formelle krav	33
6.1.2	Kravet om enstemmighet	34
6.1.3	Grunnlaget for avgjørelsen.....	34
7	OPPSUMMERING OG VURDERING.....	45
	LITTERATURLISTE	50
	VEDLEGG I: STATISTIKK FRA DOMSTOLADMINISTRASJONEN	57

1 Innledende bemerkninger

1.1 Tema, aktualitet og problemstillinger

Denne masteroppgaven handler om lagmannsrettens mulighet til å sile anker i straffesaker. Silingsadgangen i lagmannsretten er hjemlet i straffeprosessloven¹(strpl.) § 321. Bestemmelsen regulerer når retten kan gi samtykke til eller nekte en anke fremmet til hovedforhandling i lagmannsretten.

Siling av anker i straffesaker har flere ganger vært oppe i nyhetsbildet det seneste året. Årsaken er en lovendring i strpl. § 321 som fjernet den ubetingede ankeretten for straffesaker med over seks års strafferamme. Endringen innebærer at seksårssakene nå skal gjennomgå siling i lagmannsretten på lik linje med andre straffesaker med en lavere strafferamme. At ankene skal gjennomgå siling, innebærer at det ikke er en garanti for at anken blir henvist til behandling i lagmannsretten. Lovendringen trådte i kraft 1. januar 2020 og har blitt kritisert for blant annet å svekke rettssikkerheten til siktede. Silingsinstituttet og særlig lovendringen har vært gjenstand for debatt om hvorvidt ankeprøvingen foregår på en forsvarlig og betryggende måte, og om siktedes rettssikkerhet blir tilstrekkelig ivarettatt. Denne bakgrunnen gav inspirasjon til denne masteroppgavens forskningstema: *utviklingen av silingsinstituttet i lagmannsretten med særlig vekt på lovendringen i 2020.*

Masteroppgaven er ingen rettsdogmatisk oppgave, men vil gi en deskriptiv fremstilling av silingsinstituttets fremvekst, en redegjørelse av dagens regler og av ankesiling i praksis basert på empirisk materiale. Masteroppgaven undersøker også om ankesiling, særlig etter lovendringen, svarer til ankesilingens historiske formål. Jeg vil også forsøke å se hvordan lagmannsretten foretar ankesiling og hvilke virkninger lovendringen har hatt for domstolenes virksomhet og partene i straffesaker.

1.2 Avgrensninger og begrepsavklaringer

1.2.1 Avgrensninger

Ettersom oppgaven gjelder ankesiling i straffesaker, vil ankesiling i sivile saker etter tvisteloven ikke bli behandlet. Videre omhandler denne oppgaven silingsinstituttet i lagmannsretten. Ankesiling som foretas av Høyesteretts ankeutvalg faller derfor utenfor denne oppgaven. Ankeprøving i Høyesterett vil derfor bare bli nevnt i den utstrekning det har betydning for silingen i lagmannsretten. Ankesiling etter strpl. § 321 første ledd, anker som inngår i samtykke-

---

¹ Lov 22. mai 1981 nr.25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven).

ordningen, vil ikke analyseres nærmere. Derimot vil ankesilingen som foretas etter strpl. § 321 annet ledd, den alminnelige silingsregelen, være i fokus. Regelen har særlig betydning for den seneste lovendringen i strpl. § 321. Lagmannsrettens mulighet til å foreta omgjøring etter § 321 vil ikke bli behandlet. Muligheten lagmannsretten har til å avgjøre anken uten ankeforhandling etter strpl. § 322 vil heller ikke behandles. Masteroppgaven vil ikke gi en inngående drøftelse om hvorvidt lovendringen, fjerningen av strpl. § 321 tredje ledd, er i overensstemmelse med Norges internasjonale forpliktelser.

1.2.2 Begrepsavklaringer

Som *seksårssaker* menes straffesaker hvor strafferammen i straffebudet er på seks år eller mer. Begrepene *ankesiling*, *siling* og *ankeprøving* vil i denne oppgaven bli brukt om hverandre. De sikter alle til prosessen i lagmannsretten hvor det skal tas stilling til om en anke skal henvises til behandling i lagmannsretten. *Silingsprosent* er prosenten av anker henvist til behandling etter gjennomgått ankesiling. Motsatt er *nektelsesprosent* prosenten av anker silt vekk ved ankesiling. *Nektelsesbeslutning* blir brukt om avgjørelser som nekter en anke fremmet. Personer som er domfelt eller frifunnet i en straffesak i tingretten, vil jeg omtale som *siktede*, jf. ordlyden i strpl. § 321. Selv om personen på ankestadiet er domfelt i en ikke-rettskraftig dom, velger jeg å følge lovens ordlyd. Matningsdal benytter i boken «*To-instansreformen*»² lagmannsrettens «kjæremålsutvalg» om de lagdommerne som foretar ankesiling. I samtale med lagdommere har de også omtalt seg selv som lagmannsrettens «ankeutvalg». Jeg vil i denne masteroppgaven benytte ordet *ankeutvalg*, selv om dette må holdes adskilt fra Høyesteretts ankeutvalg. Dette vil følgelig fremgå av konteksten om det er tale om lagmannsrettens ankeutvalg eller Høyesteretts ankeutvalg.

1.3 Metode og særlige rettskilder

Opgaven bygger på en gjennomgang av lovtekst, forarbeider, Høyesterettspraksis, juridisk litteratur, intervjuer, statistikk og et tilfeldig utvalg av beslutninger fra Borgarting lagmannsrett. I tillegg til det som ofte regnes som tradisjonell juridisk metode, bygger denne oppgaven også på empirisk materiale.

Lovtekst, forarbeider, rettspraksis og juridisk teori har vært viktige rettskildedefaktorer for å kunne gi en framstilling av tidligere og nåværende rett. Forarbeidene uttrykker lovgiverviljen og vurderingen bak den enkelte lovendring. Av juridisk teori vil jeg særlig trekke frem Matningsdals redegjørelse av to-instansreformen³ og Norsk Lovkommentar til straffeprosesslo-

---

² Matningsdal, Magnus, *To-instansreformen* (1996)

³ Matningsdal (1996)

ven⁴. Lovteksten i opphevede rettsregler og tilhørende forarbeider har også bidratt til å synliggjøre silingsinstituttets fremvekst og utvikling. Silingsreglene har også blitt utviklet gjennom Høyesterettspraksis. Praksis fra Høyesteretts ankeutvalg har spilt en stor rolle for fastsettelsen av lagmannsrettens rammer ved ankesiling.

Opgavens sjette kapittel beskriver fremgangsmåten ved lagmannsrettens ankesiling. For å få innsikt i hvordan ankesilingen skjer i praksis, har jeg intervjuet lagmann i Hålogaland lagmannsrett, Bjørnar Eirik Stokkan, og leder av Borgarting lagmannsretts utrederenheter, Kjetil Jahre Daae. På forespørsel fikk jeg innsyn i 20 nektelsesbeslutninger fra Borgarting lagmannsrett. Beslutninger publiseres ikke på lovdata. Disse har gitt empirisk materiale som bidrar til forståelse for hvordan prosessen foregår og på hvilket grunnlag. Beslutningene danner grunnlaget for min pilotstudie. Disse beslutningene består av et tilfeldig utvalg avgjørelser fra Borgarting, avgrenset til voldtektsforbrytelser og grove narkotikaforbrytelser i 2020. Alle beslutningene var ankenektelser i seksårssaker. Dette utvalget gir relevante eksempler, men er imidlertid ikke nok for å generalisere hva gjelder ankesiling i Borgarting, eller andre lagmannsretter.

Domstolsadministrasjonen innhenter og utarbeider statistikk fra domstolene. Statistikk og tall som de årlig publiserer kan vise hvilke virkninger en endring i en lovbestemmelse har for domstolenes virksomhet. Jeg har fått oversendt deres statistikk som kan vise eventuelle endringer i praksis som lovendringen har medført. Et utvalg av den oversendte statistikk, sammen med tilgjengelig statistikk fra domstoladministrasjonens nettside, er vedlagt oppgaven som vedlegg I.

I den grad konsekvenser for enkeltmennesket blir behandlet, bygger dette, i tillegg fra forarbeider, på uttalelser fra Advokatforeningen i media og samtaler med advokat Petter Sogstad Grannes⁵. Kildene er tatt med for å balansere de konsekvenser som fremgår av statistikk og forarbeider.

1.4 Videre fremstilling

I kapittel 2 vil retten til anke og behovet for å begrense denne retten bli redegjort for. I kapittel 2 vil også dagens rettslige utgangspunkt bli presentert. Kapittel 3 vil redegjøre for ankesilingens bakgrunn og fremveksten av et silingsinstitutt i domstolene ut ifra et historisk perspektiv. Her vil jeg også beskrive hvordan Norges internasjonale forpliktelser har medvirket til innholdet i ankesilingshjemmelen. I kapittel 4 blir den seneste lovendringen i strpl. § 321 hoved-

---

⁴ Keiserud m.fl. *Straffeprosessloven Lovkommentar Bind II*. (2020).

⁵ Advokatfirmaet Staff.

tema. Bakgrunnen for lovendringen og reaksjoner på lovforslaget blir drøftet. Kapittel 5 tar i all hovedsak for seg kritikk av ankesiling, særlig av lovendringen, og de foreløpige utslagene lovendringen har hatt på statistikken. Lagmannsrettens saksbehandling, særlig min pilotstudie av lagmannsrettens nektelsesbeslutninger vil bli temaet i kapittel 6. Her vil jeg også undersøke hvordan lagmannsretten siler anker og hva de kan vektlegge ved avgjørelsen. Kapittel 7 oppsummerer og vurderer silingsinstituttet i lagmannsretten, med egne refleksjoner rundt lovendringen og veien videre.

2 Ankesiling i straffesaker

Når en dom fra tingretten i en straffesak blir påanket fra enten påtalemyndigheten eller siktede, kommer anken inn til lagmannsretten. Der må lagmannsretten vurdere om anken skal henvises til behandling eller om saken skal nektes ankebehandling. Denne prosessen kalles ankesiling. Dersom anken blir silt bort, stoppes saken «i døra», og avgjørelsen fra tingretten blir etter hvert rettskraftig.⁶ Både bevisanker og begrensede anker kan siles, og lagmannsrettens ankeutvalg kan både henvide saken til fullstendig prøving eller begrense prøvingen til én eller flere ankegrunner.⁷

2.1 Retten til anke

Retten til anke, og det å få en overprøving av en avgjørelse mot seg, har stått sterkt i norsk rett i over 200 år. På begynnelsen av 1800-tallet var retten til å anke ansett som en viktig rettssikkerhetsgaranti dersom man hevdet å være uriktig behandlet i domstolens avgjørelse.⁸ Da kunne man få overprøvd saken sin for Høyesterett. Overprøving av Høyesterett er ikke like tilgjengelig i dag, men ankemuligheten som rettssikkerhetsgaranti er fortsatt viktig i Norge. En viktig side ved rettssikkerheten er at det skal gis mulighet til å få prøvd en avgjørelse på nytt.⁹ Retten til anke følger forutsetningsvis av Grunnloven¹⁰ § 88 ved at Høyesterett dømmer i siste instans, og av Norges internasjonale forpliktelser.¹¹ Det fremgår av strpl. § 306 at tingrettens avsagte dommer kan ankes. Anke er et rettsmiddel som innebærer krav om ny vurdering eller endring av en avsagt avgjørelse. I dag kommer anken over tingrettens dom inn til lagmannsretten som overordnet instans, hvor saken *kan* bli behandlet på nytt.

Muligheten til å anke en dom i en straffesak og dermed få saken prøvd for en høyere instans anses som en viktig side til individets og samfunnets rettssikkerhet. Avgjørelser skal være materielt riktige. Som det velkjente uttrykket sier; *det er bedre at ti skyldige går fri enn at én uskyldig blir dømt.*¹² Det er viktig i en rettsstat at ingen blir uriktig domfelt. Det å få mulighet

---

⁶ Hov, Jo. *Rettergang II* (2010) s.1366.

⁷ Keiserud m.fl. (2020) s.1273

⁸ Hanssen, Frode. *Appell, prøvelseskommissjon og kjæremål* (2000) s.13

⁹ Molven, Olav; Gisle, Jon. *Rettsikkerhet*. Store norske leksikon på snl.no.

¹⁰ Lov 17. mai 1814 Kongeriget Norges Grundlov (Grunnloven)

¹¹ Den europeiske menneskerettighetskonvensjon gir ikke uttrykkelig en rett til overprøving, EMK P7 art.2 gir rett til overprøving i straffesaker og SP art.14 nr.5 gir rett på overprøving av skyldspørsmålet og straffespørsmålet i straffesaker. Jf. Møse, Erik, *Menneskerettigheter* (2002) s.318, 324 og 325.

¹² Uttrykket kan skrive seg tilbake til William Blackstones verk *Commentaries on the Laws of England*, gjengitt i NOU 2014:10 Skyldevne, sakkyndighet og samfunnsvern s.178.

til å overprøve en straffedom for en høyere instans er et viktig steg på veien for å sikre dette. Overprøving ved overordnet domstol innebærer en kontroll av underinstansens behandling. Kontrollen skal sikre at saken er blitt behandlet på en betryggende måte, og at underinstansens avgjørelse ikke er beheftet med feil.¹³ I ytterste konsekvens kan feil ved domstolsbehandlingen føre til uriktig domfellelse, noe som vi har et fåtall av i Norge. Domstolene er dessverre ikke ufeilbarlige, og det finnes derfor regler i straffeprosessen som skal hindre at slike feil skjer.

Både påtalemyndigheten og siktede har rett til å anke en straffedom fra tingretten, men retten til å anke innebærer ikke noe umiddelbart krav på ankeforhandling i lagmannsretten.¹⁴ Siden alle straffesaker nå siles i lagmannsretten, innebærer det en begrensning i retten til overprøving ved at det ikke er noen garanti for at straffesaken skal behandles to ganger med muntlige forhandlinger og bevisførsel. Sentralt i retten til en rettferdig rettergang etter Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) art. 6 står retten til anke.¹⁵ Siling av straffesaker, dersom det foregår på riktig måte, er etter de internasjonale kravene å regne som en fullgod overprøving og ikke i strid med våre internasjonale forpliktelser etter EMK tilleggsprotokoll 7 (P7) art.2 og FN konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP) art. 14 nr.5.¹⁶ Det skal etter internasjonal praksis under ankeprøvingen foretas en *reell overprøving* av underinstansens avgjørelse. Dersom det fremgår av lagmannsrettens avgjørelse at det er foretatt en reell overprøving, er heller ikke Norges internasjonale forpliktelser, som gir siktede rett til overprøving, krenket.

2.2 Begrensninger i ankeadgangen

Retten til anke er ikke helt uten begrensninger. Som nevnt i kapittel 2.1, har ingen av partene *rett* til å få saken prøvd på nytt i lagmannsretten. Noen straffesaker blir endelig avgjort ved at tingrettens avgjørelse ikke blir påanket, noen ankes og blir nektet ny behandling, noen ankes og blir avgjort uten ankeforhandling, andre ankes og blir sluppet inn til ny behandling. Ankesiling er derfor en form for begrensning i retten til å få overprøvd saken for overordnet domstol, selv om silingen i så måte er å regne som overprøving. Siling av anker er et nyttig verktøy for å foreta en rask og effektiv behandling av anker som anses opplagte, og for å bruke lagmannsrettens ressurser på saker som «trenger» ny behandling. Det er en fordel for alle parter, også for det offentlige, at den enkelte sak ikke tar uforholdsmessig lang tid.¹⁷ Bevis svek-

---

¹³ NOU 2016:24 Ny straffeprosesslov. s.438

¹⁴ Øyen, Ørnulf. *Straffeprosess*. (2016) s.478

¹⁵ NOU 2020:11 Den tredje statsmakt – Domstolene i endring. punkt 3.4.2.

¹⁶ NOU 1992:28 To-instansbehandling, anke og juryordning i straffesaker s.181 og Møse (2002) s.324

¹⁷ Andenæs, Johs. *Norsk straffeprosess*. 4.utgave. Samlet utgave ved Tor-Geir Myhrer, (2009) s.463.

kes med tiden, og dersom det tar lang tid før ankeforhandlingen finner sted, kan lagmannsretten ha et dårligere grunnlag å bygge avgjørelsen på.¹⁸

2.3 Hvorfor ankesiling?

Det er mange årsaker til hvorfor det er nødvendig å ha regler som begrenser retten til overprøving. Overprøving koster mye, både av tid og penger.¹⁹ Hensynet til fornærmede og pårørende er også et hensyn for å begrense overprøving av en straffesak, da en ny runde i retten kan være en stor påkjenning. I sin tid ble ankesilingsinstituttet etablert for å løse et restanseproblem i Høyesterett da det var langt flere innkomne saker enn hva Høyesterett hadde kapasitet til å behandle.²⁰ Det var derfor helt nødvendig å innføre noen begrensninger. Når denne ordningen også har blitt utvidet til å gi lagmannsretten anledning til å sile anker er begrunnelsen i hovedsak den samme; ressurs hensyn og prosessøkonomi.

Inntil nylig²¹ har vi hatt 59 tingretter i Norge.²² Dette innebærer at det er 59 rettssteder som er første instans for en rekke straffesaker. Fordelt på seks lagmannsretter er det klart at det kommer inn mange anker over tingrettsavgjørelser til hver enkelt lagmannsrett. Borgarting lagmannsrett, som er Norges største, får inn godt over tusen anker i straffesaker hvert år.²³ Dersom alle straffesaker skulle blitt behandlet to ganger, uten silingsmuligheter, ville dette medføre enorme kapasitetsproblemer i lagmannsrettene.²⁴ Dette ville også vært svært kostbart. Det trengs derfor regler for hvilke saker som kan få full to-instansbehandling, og hvilke som ikke kan få det. Det er vanskelig å skulle skille mellom hvilke saker som «fortjener» ankeforhandling. Derfor er det i strpl. § 321 gitt regler for når lagmannsretten kan nekte en sak ankeforhandling. Det alminnelige silingskriteriet er at det må være «klart at anken ikke vil føre frem».²⁵

Når færre saker skal behandles i lagmannsretten, medfører dette en raskere saksavvikling for sakene som *skal* behandles. Dette fører igjen til færre saker i restanse og en hurtigere straffe-

---

¹⁸ l.c.

¹⁹ l.c.

²⁰ Sunde, Jørn Øyrehagen «Kva er avgjerande for silingsgraden i norske lagmannsrettar?». *Rett 24*. 13.02.2021. Hanssen (2000) s. 106-107.

²¹ Fra april/mai 2021, er det 23 tingretter, men 60 rettssteder (inkludert Oslo Byfogdembete). Forskrift av 19. mars 2021 nr.761 om inndelingen av rettskretser og lagdømmer.

²² Domstoladministrasjonen (u.å.)

²³ Vedlegg I, Tall og statistikk fra Domstolsadministrasjonen (DA).

²⁴ Andenæs (2009) s. 479

²⁵ Strpl. § 321 annet ledd.

saksbehandling. Ankesiling foretas ved skriftlig behandling, noe som tar vesentlig kortere tid enn om det skulle være gjennomført full ankeforhandling av saken.

Det er ved flere anledninger de siste tjue årene kommet ulike forslag til endringer i ankesilingsordningen. Dette har først og fremst vært forslag begrunnet i å forkorte saksbehandlingstiden, effektivisere ankebehandlingen og for å lette lagmannsrettens arbeidsbyrde. Flere ganger har spørsmålet om seksårssakene også skulle kunne siles, eller om de skulle holdes utenfor, vært oppe til diskusjon. Siden januar 2020 skal også seksårssakene siles, og denne utvidede silingsadgangen er også nå i hovedsak begrunnet i ressurs hensyn og for å forkorte saksbehandlingstiden i lagmannsretten.²⁶

2.4 Straffeprosessloven § 321

Hjemmelen som gir lagmannsretten adgang til å sile anker er strpl. § 321. Bestemmelsen har fem ledd og inneholder to hovedkategorier som deles av straffesakens alvorlighetsgrad; en samtykkeordning og en alminnelig ankesilingsordning. Sammen med formelle vilkår for behandlingen av ankesaker er dette det rettslige grunnlaget for ankeprøvingen. Bestemmelsen lyder:

«§ 321. Anke til lagmannsretten om forhold hvor påtalemyndigheten ikke har påstått og det ikke er idømt annen reaksjon enn bot, inndragning eller tap av retten til å føre motorvogn mv., kan ikke fremmes uten rettens samtykke. Samtykke skal bare gis når særlige grunner taler for det. Samtykke er likevel ikke nødvendig når siktede er et foretak, jf. straffeloven kapittel 4.

Anke til lagmannsretten kan for øvrig nektes fremmet når retten finner det klart at anken ikke vil føre frem. Anke fra påtalemyndigheten som ikke er til gunst for siktede, kan også nektes fremmet når retten finner at anken gjelder spørsmål av mindre betydning, eller at det ellers ikke er grunn til at anken blir prøvd.

Avgjørelse om å nekte samtykke eller om å nekte anken fremmet krever enstemmighet. En nektelse kan omgjøres til gunst for siktede når særlige grunner foreligger.

Avgjørelse etter paragrafen tas ved beslutning og kan begrenses til en del av saken. Beslutning etter første ledd skal være begrunnet når særlige grunner tilsier det. Beslutning etter annet ledd skal være begrunnet. Beslutning etter tredje ledd annet punktum skal være begrunnet når anken omfattes av annet ledd første punktum og det er fremsatt nye anførsler i begjæring om omgjøring.

---

²⁶ Innst.305 L (2018-2019) Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i straffeprosessloven mv. (ankesiling m.m.) s. 3.

Nektelse etter paragrafen her eller avslag på begjæring om omgjøring av slik nektelse kan ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen. For øvrig kan avgjørelser etter paragrafen her ikke ankes eller brukes som ankegrunn.»²⁷

Etter denne bestemmelsen skal lagmannsretten foreta en forhåndsvurdering av den enkelte ankes muligheter til å føre frem og om anken dermed skal henvises til ankeforhandling.²⁸ Straffeprosessloven § 321 første ledd, omhandler de tilfeller hvor retten må gi samtykke for at anken skal kunne fremmes. Loven oppstiller bot, inndragning eller tap av førerrett som eksempler. Påtalemyndighetens påstand om straffereaksjon og den idømte reaksjonen er bestemmende om lovens samtykkeordning kommer til anvendelse.²⁹ Lagmannsretten skal i disse sakene kun gi samtykke til behandling av saken dersom «særlige grunner taler for det». En alminnelig ordlydsfortolkning tilsier at slike saker som hovedregel ikke skal fremmes til ankeforhandling, og at samtykke helt unntaksvis skal gis. Når det skal vurderes hva som er «særlige grunner», må det foretas en helhetsvurdering.³⁰ I denne vurderingen kan det være til hjelp å se til annet ledd, og vurdere om anken ville blitt nektet dersom den ikke var underlagt et samtykkekrav, altså om anken *klart* ikke kan føre frem.³¹

Bestemmelsens annet ledd er lovens alminnelige silingsbestemmelse. Her er ikke vurderingstemaet om det skal gis samtykke, men om anken skal nektes. Lagmannsretten foretar en full realitetsprøving hvor det skal avgjøres om anken skal nektes, helt eller delvis, eller fremmes.³² Vurderingstemaet er, etter en alminnelig språklig forståelse av ordlyden, om anken «klart» ikke vil føre til et annet resultat ved ankeforhandling. Nektelse etter første punktum er kun en mulighet, jf. «kan». Dette betyr at lagmannsretten også kan henvide anker til ankeforhandling selv om de ikke ser at anken vil føre frem.

Selv om anken klart ikke vil føre frem, kan det foreligge særlige grunner som gjør at anken likevel bør henvises. Dette kan for eksempel være om saken har prinsipiell betydning eller hvis konsekvensene for den siktede er særlig store.³³ Høyesterett har uttalt at dersom det foreligger lite rettspraksis på området, kan dette også være grunn til at anken bør henvises.³⁴ Prosessøkonomiske hensyn er også et moment som kan spille inn i vurderingen. Dersom anke-

---

²⁷ Strpl. § 321.

²⁸ Prop.53 L (2018-2019) s. 9.

²⁹ Keiserud m.fl. (2020) s.1271.

³⁰ Keiserud m.fl. (2020) s.1272.

³¹ l.c.

³² Keiserud m.fl. (2020) s.1273.

³³ Ibid s.1275.

³⁴ HR-2018-1564-U (10)-(12).

prøvingen blir omfattende, er tidkrevende og komplisert, vil det kunne være mer hensiktsmessig å henvise saken til ny full prøving i lagmannsretten.

For at lagmannsretten skal kunne nekte anken fremmet, må det være *klart* at den ikke vil føre frem. Høyesterett har uttalt at dette må tolkes som «ikke har rimelig mulighet til å føre frem».³⁵ Dette vilkåret skal forstås strengt, og det *må* derfor være helt klart at anken ikke vil føre frem for at anken kan siles vekk.³⁶ Når det gjelder anker over straffutmålingen, må bestemmelsen ses i sammenheng med strpl. § 344.³⁷ Straffutmålingen skal etter denne bestemmelsen kun endres dersom det foreligger et «åpenbart misforhold mellom den straffbare handling og straffen».

Straffeprosessloven § 321 annet ledd annet punktum gjelder anke fra påtalemyndigheten til ugunst for siktede. Denne nektelsesadgangen inneholder to alternativer: 1) «spørsmål av mindre betydning», eller hvor det 2) «ikke er grunn til at anken blir prøvd».

Avgjørelse etter § 321 første og annet ledd foretas på bakgrunn av skriftlig behandling, jf. strpl. § 324. Det er ingen partsforhandling eller direkte bevisførsel for lagmannsrettens ankeutvalg, men partene har mulighet til å uttale seg skriftlig. Retten settes som det fremgår i domstolloven³⁸ § 12, med tre dommere, som hver for seg foretar en forhåndsprøving som resulterer i en felles avgjørelse. Avgjørelsen om å nekte en anke fremmet må være enstemmig, jf. § 321 fjerde ledd første punktum. Dersom én av dommerne finner at anken skal henvises, skal den det. Avgjørelsesformen er beslutning og disse skal begrunnes. Beslutninger etter første ledd trenger kun begrunnelse i særlige tilfeller.³⁹ Beslutning om å henvise en anke trenger ingen begrunnelse. En nektelsesbeslutning kan kun ankes på grunnlag av saksbehandlingsfeil, jf. § 321 femte ledd. Betydningen av avgjørelsesformen, begrunnelseskravet og anke over saksbehandlingen vil jeg komme tilbake til i kapittel 3 og 6.

---

³⁵ Rt.2007 s.772 (18).

³⁶ HR-2020-1269-U (17).

³⁷ Keiserud m.fl. (2020) s.1275.

³⁸ Lov av 13. august 1915 nr.5 om domstolene (domstolloven)

³⁹ Strpl. § 321 fjerde ledd.

3 Bakgrunn og historie

Som nevnt innledningsvis har det i Norge vært lang tradisjon for å anse ankeretten som en rettighet og som en viktig rettssikkerhetsgaranti. Retten til å få en straffedom overprøvd av Høyesterett ved rettsmiddelet «appell» ble brukt i så stor utstrekning at dette etter hvert dannet problemer for saksavviklingen og ressursene i Norges øverste domstol.⁴⁰

3.1 Behovet for å begrense saksomfanget i Høyesterett

I 1814 fremgikk det av Grunnloven § 88 at «Høiesteret dømmer i sidste Instans.». For straffesaker ble det en lovfestet adgang til å begrense ankeadgangen til Høyesterett i 1862.⁴¹ Grunnloven § 88 ble i 1862 endret ved at det ble tilføyd en setning som presiserte at bestemmelsens første ledd ikke var til «Hinder for, at Straffesager, overensstemmende med Lov, bringes til endelig Afgjørelse uden Høiesterets Medvirkning»⁴². Grunnloven fastslo da at endelig dom i saken kunne foreligge uten at straffesakens parter hadde fått tilgang til alle domstolens instanser. Før straffeprosessloven 1887⁴³ var «appell» det eneste rettsmiddelet en part kunne begjære etter å ha fått dom i saken. For alle instanser, med unntak av i Høyesterett, var det skriftlig saksbehandling.⁴⁴ Dersom det ble begjært appell, ble det forespurt en overprøving ved en overordnet appelldomstol som kunne prøve alle sider av avgjørelsen.⁴⁵ Tilgang til overprøving ved appell var nærmest ubegrenset og borgerne var av den oppfatning at det var deres rett å få saken sin helt opp til Høyesterett.⁴⁶ Denne retten ble brukt i stor utstrekning. Dette resulterte omsider til at Høyesteretts kjæremålsutvalg ble opprettet med straffeprosessloven av 1887. Kjæremålsutvalget skulle etter loven alltid bestå av tre høyesterettsdommere som skulle sitte i kjæremålsutvalget på skift.⁴⁷ Høyesteretts kjæremålsutvalg var en selvstendig domstol, men også en avdeling innad i Høyesterett, noe som økte kapasiteten.⁴⁸ Begrunnelsen for opprettelsen av kjæremålsutvalget var ønsket og behovet for å lette Høyesteretts arbeidsbyrde ved å minske saksomfanget. På midten av 1800-tallet hadde arbeidspresset blitt for stort for at Høyesterett kunne pådømme alle sakene. I 1841 var det hele 353 saker i restanse, som på den

---

⁴⁰ Hanssen (2000) s.106-107.

⁴¹ Aall, Jørgen. *Rettsstat og menneskerettigheter* (2018) s.524 note 7.

⁴² Grunnloven § 88 i *Almindelig Norsk Lovsamling*, første bind 1660-1850 (1905).

⁴³ Lov 1. juli 1887 nr.5 om Rettergangsmaaden i Straffesager (Straffeprosessloven 1887).

⁴⁴ NUT 1969:3 Innstilling om rettergangsmaaten i straffesaker fra Straffeprosesslovkomiteen (Komiteen til revisjon av straffeprosessloven) s.106.

⁴⁵ Hanssen (2000) s.2, NUT 1969:3 s. 106.

⁴⁶ Hanssen (2000) s.113.

⁴⁷ Hallager, Guthorm. *Norges Høiesteret 1815-1915, Bind II: 1864-1915* (1916). s.173.

⁴⁸ Hanssen (2000) s.1 og 7.

tiden var rekordhøyt når det var pådømt mellom 400 og 500 saker årlig i 1838-1841.⁴⁹ Opprettelsen av kjæremålsutvalget gav Høyesterett mulighet til å kunne avvise anker og dermed få en viktig silingsfunksjon, blant annet for å løse opp i de økende restanseproblemene.⁵⁰

3.2 Straffeprosessloven av 1887

Ved innføring av straffeprosessloven i 1887 ble det bestemt at de mest alvorlige straffesakene skulle ha lagmannsretten som første instans. Det som var regnet som de mest alvorlige straffesakene var forbrytelsene som hadde en strafferamme på mer enn 5 år.⁵¹ Med denne loven ble også juryordningen innført, og loven kalles derfor også for juryloven. Juryloven trådte i kraft i 1890⁵² og medførte at de alvorligste straffesakene fikk lekdommerdeltakelse. Juryen gav folket domsmyndighet ved at *de* skulle avgjøre skyldspørsmålet, og ikke domstolene som statsmakt.⁵³

3.2.1 Rettsmidler og ankesiling etter juryloven

Ankemulighetene etter juryloven var ulike avhengig av hvilken domstol som var første instans for straffesaken. Avgjørende var hvilken straff lovbruddet kunne medføre. Straffesakene hvor forbrytelsene hadde en strafferamme på under 6 år skulle starte i herreds- eller byretten, nå tingretten. Dersom forbrytelsen kunne medføre mer enn 5 års fengsel, skulle lagmannsretten som hovedregel være første instans og lagmannsretten skulle settes med jury.

I saker som startet i herreds- og byretten kunne siktede, etter avsagt dom, anke avgjørelsen på bakgrunn av rettens lovanvendelse, straffutmåling og/eller saksbehandling. Anken gikk ikke til lagmannsretten, som overordnet domstol, men direkte til Høyesterett.⁵⁴ Høyesteretts Kjæremålsutvalg skulle da, i tillegg til å vurdere om anken formelt var i orden, ta stilling til om saken skulle kunne overprøves i Høyesterett eller om anken skulle nektes fremmet.⁵⁵ I likhet med dagens vilkår for å nekte anken fremmet til lagmannsretten etter strpl. § 321, måtte kjæremålsutvalget i Høyesterett enstemmig mene at anken klart ikke ville føre frem.⁵⁶ Det var svært sjeldent at Høyesterett tillot anker fra herreds- og byretten fremmet.⁵⁷

---

⁴⁹ Hallager, Guthorm. *Norges Høiesteret 1815-1915, Bind I: 1815-1863* (1915) s.262.

⁵⁰ Hanssen (2000) s.5.

⁵¹ Strpl. 1887 § 19.

⁵² Strpl. 1887 § 491.

⁵³ Andenæs (2009) s.108.

⁵⁴ Strpl. 1887 § 378

⁵⁵ NOU 1992:28 s.15

⁵⁶ l.c

⁵⁷ l.c

Anke var ikke det eneste rettsmiddelet partene kunne benytte seg av etter dommen i herreds- eller byretten var avsagt. Partene kunne begjære fornyet behandling, som innebar en ny behandling av straffesaken for overordnet domstol.⁵⁸ Begjæring om fornyet behandling var det rettsmiddelet en var henvist til å benytte seg av dersom en part hevdet at bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet var uriktig avgjort.⁵⁹ Forny et behandling av saken måtte også innom Høyesteretts kjæremålsutvalg, men ved forny et behandling krevdes dets samtykke for å få saken inn til lagmannsretten.⁶⁰ Samtykke fra kjæremålsutvalget ble sjeldent gitt, men skulle i utgangspunktet gis dersom det var usikkerhet rundt riktigheten av rettens bevisbedømmelse, eller dersom andre særlige grunner talte for det.⁶¹ Dersom det ble gitt samtykke til ny behandling i lagmannsretten skulle retten settes med jury, selv om saken ikke var en seksårssak.⁶²

I de mer alvorlige straffesakene, hvor lagmannsretten som hovedregel var første instans, var ankemulighetene mer begrenset. Overordnet domstol var Høyesterett, som også i under juryloven hadde begrenset kompetanse til å prøve alle sider ved lagmannsrettens avgjørelse. Anke var det eneste rettsmiddelet, ettersom forny et behandling ikke kunne begjæres.⁶³ Anke krevde samtykke av Høyesteretts kjæremålsutvalg, og det kunne kun erklæres anke på bakgrunn av lagmannsrettens straffutmåling, lovanvendelse og saksbehandling.⁶⁴ Bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet ble avgjort av juryen i lagmannsretten og dermed endelig avgjort uten mulighet for overprøving.⁶⁵ Den eneste muligheten for å få forny et bevisbedømmelse var å få saken gjenopptatt.⁶⁶ Lagmannsrettens lovanvendelse og avgjørelsen av skyldspørsmålet hang tett sammen i jurysakene, og i praksis ble derfor partenes mulighet til å anke over lovanvendelsen også sterkt begrenset.⁶⁷ I likhet med ankene fra herreds- og byretten, skulle ankene fra lagmannsretten også gjennom siling i Høyesteretts kjæremålsutvalg. Kjæremålsutvalget skulle også her forhåndsprøve om anken klart ikke ville føre frem, og dersom anken skulle nektes måtte de være enstemmige i utvalget.⁶⁸

En vesentlig forskjell mellom behandling i herreds- og byretten og lagmannsretten var mulighetene for å få prøvd rettens bevisbedømmelse under skyldspørsmålet én eller to ganger. De

---

⁵⁸ Strpl. 1887 § 400

⁵⁹ Strpl. 1887 § 400

⁶⁰ Strpl. 1887 § 401

⁶¹ NOU 1992:28 s. 15, Strpl. 1887 § 401

⁶² NOU 1992:28 s.16

⁶³ Strpl. 1887 § 400

⁶⁴ NOU 1992:28 s.16

⁶⁵ l.c

⁶⁶ Ot.prp.nr.35 (1978-1979) Om lov om rettergangsmåten i straffesaker (straffesakloven) s. 14

⁶⁷ NOU 1992:28 s. 16

⁶⁸ Ibid, s.1

«mindre alvorlige» straffesakene gav siktede tilgang til flere rettsmidler. Juryloven gav Høyesteretts kjæremålsutvalg mulighet og kompetanse til å nekte både anke og fornyet behandling av saken, helt uten hensyn til forbrytelsens strafferamme.⁶⁹ Høyesteretts kjæremålsutvalg har altså på dette tidspunktet en utstrakt adgang til å nekte straffesaker to-instansbehandling.

Høyesterett var etter juryloven ordinær ankeinstans i alle straffesaker, og foretok ankesiling av alle innkomne anker, uavhengig av straffesakens strafferamme. Silingen som Høyesteretts kjæremålsutvalg foretok var svært streng,⁷⁰ noe som medførte at ankeforhandlinger i straffesaker sjeldent forekom.⁷¹ Fra midten av 1900-tallet og frem til 1990-tallet, nektet Høyesterett flere og flere anker, selv om silingskriteriene stort sett var de samme.⁷² Dette vitner om at Høyesterett selv regulerte sin saksmengde ved bruk av siling som et verktøy for å minske antall saker og få flere saker endelig avgjort. Avgjørelsen av om ankene skulle henvises eller nektes ble tatt ved beslutning, og disse beslutningene ble ikke begrunnet. Partene fikk derfor ikke innsyn i kjæremålsutvalgets vurdering av anken, selv om anken ble nektet fremmet. Manglende begrunnelse fra lagmannsrettens lagrette medførte at siktede heller ikke visste stemmetallet blant juryen eller juryens bevisvurdering ved avgjørelsen av skyldspørsmålet.

3.3 Straffeprosessloven av 1981

Ut over 1900-tallet var juryloven godt etablert i Norge. På midten av århundret oppstod det spørsmål om hvorvidt straffeprosessloven nå var blitt moden for en revisjon. Det ble opprettet en komité som skulle arbeide med å revidere loven, som senere skulle bli straffeprosessloven av 1981 (1981-loven). Juryloven hadde på dette tidspunktet vært gjenstand for flere endringer som resulterte i en mindre oversiktlig lov med over 100 opphevede paragrafer.⁷³ En teknisk revisjon av straffeprosessloven var derfor nødvendig. Resultatet ble straffeprosessloven av 1981. En komité ble opprettet i 1957 og forarbeidet sto klart i 1969⁷⁴, over ti år senere. Departementets proposisjon var ikke klar før i 1979.⁷⁵ Denne loven tredde ikke i kraft før 1986, og viser at arbeidet med ny straffeprosesslov var omfattende og tidkrevende. Ettersom dette kun var en revisjon av juryloven fra 1887, medførte loven stort sett mindre justeringer i en allerede godt etablert straffeprosessordning i Norge.⁷⁶

---

⁶⁹ Prop.53 L (2018-2019) s.12.

⁷⁰ I 1959 ble kun 24 av 311 begjæringer om fornyet behandling innvilget. I 1956 ble 179 av 474 anker over herreds- og byrettsdommer henvist til Høyesterett. Jf. NUT 1969:3 s. 107-109.

⁷¹ Andenæs (2009) s.482.

⁷² Sunde (2021).

⁷³ NUT 1969:3 s.71.

⁷⁴ NUT 1969:3.

⁷⁵ Andenæs (2009) s. 9.

⁷⁶ Matningsdal (1996) s. 13.

I forarbeidene til 1981-loven ble det diskutert om juryordningen skulle opprettholdes og om ankesystemet skulle endres. Betydningen EMK har for den norske straffeprosessen er ikke diskutert i forarbeidene til 1981-loven, og er således kun nevnt i beskjedent grad.⁷⁷ Spørsmålene angående ankesystemet dreide seg om lagmannsrettene skulle være ankeinstans for sakene avgjort i herreds- eller byretten.⁷⁸ Flertallet i komiteen stemte for at lagmannsretten skulle bli ankeinstans for disse sakene, og at Høyesterett skulle være tredje instans.⁷⁹ Dette ble i hovedsak begrunnet med å samkjøre straffeprosessen og sivilprosessen, hvor lagmannsretten hadde vært ankedomstol i fra 1936⁸⁰, men også på bakgrunn av den manglende bevisførselen for Høyesterett og begrensninger i Høyesteretts kompetanse. Flertallet i komiteen hevdet at lagmannsretten som ankedomstol derfor ville gi en «mer betryggende behandlingsmåte i ankeinstansen»⁸¹. Dette, mente flertallet, ville også føre til færre opphevelser i Høyesterett ettersom at lagmannsretten nå kunne ta saken opp til realitetsbehandling.⁸² Flertallets forslag gjaldt likevel kun straffesaker som allerede skulle starte i herreds- og byretten. Forslaget ville også medføre at lagmannsretten kunne sile sakene som kom inn til lagmannsretten som ankedomstol. Komiteens flertall fremgikk av NUT 1969:3 og ble etterfulgt av Ot.prp.nr.35 (1978-1979). Her ble det, i tillegg til å ta stilling til komiteens utredning, reist spørsmål om alle straffesaker burde begynne i herreds- eller byretten. Flertallet mente at lagmannsretten burde bli ankedomstol også i disse tilfellene, men departementet fulgte ikke flertallet i komiteene, og lovforslaget ble å opprettholde gjeldende ankeordning og ankesystem.⁸³ Flertallet i utvalget hadde også gått inn for å fjerne juryordningen og erstatte denne med meddomsrett, men departementet tvilholdt på bruken av jury og mente det måtte påvises skadefølger av ordningen for at denne skulle oppheves med 1981-loven.⁸⁴ Dermed fortsatte ordningen i Norge med Høyesterett som ankedomstol i alle straffesaker, uavhengig av underinstans. Høyesteretts kjæremålsutvalg foretok også all ankeprøvingen. Denne ordningen skulle imidlertid ikke bli værende lenge, for med et sterkere internasjonalt press og økt fokus på siktedes rettsikkerhet, skulle rettsmiddelsystemet i Norge bli revidert på 1990-tallet med to-instansreformen.

---

⁷⁷ Jebens, Sverre Erik. *Menneskerettigheter i straffeprosessen* (2004) s. 30

⁷⁸ NUT 1969:3 s. 111

⁷⁹ l.c

⁸⁰ l.c

⁸¹ l.c

⁸² NUT 1969:3 s.112

⁸³ Ot.prp.nr.35 (1978-1979) s. 5, Innst.O.nr.37 (1980-1981) Instilling frå justiskomiteen om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven) s. 3

⁸⁴ Innst.O.nr.37 (1980-1981) s. 3

3.4 To-instansreformen

I 1993 ble hele rettsmiddelsystemet i Norge revidert med to-instansreformen.⁸⁵ To-instansreformen medførte store endringer. Den aller største endringen var at alle straffesaker nå skulle starte i by- og herredsretten som første instans. Selv om dette tidligere var foreslått under arbeidet med 1981-loven, var det ikke før nå dette ble en realitet. Denne reformen gjorde lagmannsretten til ordinær ankeinstans for alle straffesaker, uansett strafferamme.⁸⁶ Det var også gjennom to-instansreformen at ankesilingsordningen i lagmannsretten, omtrent slik vi kjenner den i dag, fikk sitt innhold.⁸⁷ Endringene to-instansreformen medførte for ankeordningen og ankesiling i lagmannsretten vil være hovedfokus i det følgende.⁸⁸

3.4.1 1993/1995 – Revisjon av straffeprosessloven

Endringene i straffeprosessloven ble vedtatt i 1993, men trådte ikke i kraft før i 1995. Bakgrunnen for reformen var blant annet et ønske om effektivisering av straffeprosessen og en straffeprosess som styrket rettssikkerheten for siktede.⁸⁹ For å oppnå dette, ble det foreslått å innføre en mulighet for behandling av skyldspørsmålet i to instanser, i alle straffesaker, og gjøre lagmannsretten til ordinær ankeinstans. Utvalget mente det var et paradoks at de mest alvorlige straffesakene, hvor bevisbedømmelsen var av størst betydning, ikke fikk mulighet til overprøving.⁹⁰

Et annet viktig formål med to-instansreformen var å lette Høyesteretts arbeidsbyrde som måtte behandle og ta stilling til enorme mengder anker.⁹¹ En overføring av stilling som alminnelig ankeinstans, fra Høyesterett til lagmannsrettene, ville lette arbeidsmengden i Høyesterett. Høyesterett ville da få færre innkomne ankesaker, og vil lettere kunne konsentrere seg om rettsenhet, rettsavklaring og rettsutvikling ved å ha fokus på de prinsipielle ankene.⁹² Denne rollefordelingen ble tydeligere og mer adskilt ved innføringen av to-instansreformen.

Når alle straffesaker skulle starte i by- eller herredsretten, ville alle ha muligheten til å anke til lagmannsretten som overordnet domstol. På denne måten kunne også de straffesakene som tidligere hadde lagmannsretten som første instans få overprøvd bevisbedømmelsen under

---

⁸⁵ Andenæs (2009) s.8

⁸⁶ Matningsdal (1996) s.24

⁸⁷ Prop.53 L (2018-2019) s.11

⁸⁸ Kapittel 3.4 bygger i all hovedsak på forarbeidene til to-instansreformen NOU 1992:28, Ot.prp.nr.78(1992-1993) og Innst.O.nr.137(1992-1993).

⁸⁹ NOU 1992:28 s. 9

⁹⁰ Ot.prp.nr.78 (1992-1993) Om lov om endringer i straffeprosessloven m.v (to-instansbehandling, anke og juryordning) s.7

⁹¹ Matningsdal (1996) s. 20

⁹² Ibid s.24

skyldspørsmålet. I forarbeidene ble det vurdert hvilken adgang lagmannsretten skulle ha til å foreta ankesiling og hvilke saker dette skulle gjelde, da det ble ansett nødvendig å ha en siliingsordning av prosessøkonomiske årsaker.⁹³ Ved utformingen av reglene for ankeprøving var det av stor betydning at disse ikke kunne stride mot Norges internasjonale forpliktelser, da et av formålene bak selve revideringen var å sørge for bedre overensstemmelse med disse.⁹⁴

3.4.2 Internasjonale forpliktelser medvirker

Som nevnt tidligere ble det før to-instansreformen også foretatt ankesiling, men det var Høyesterett som foretok silingen i alle tilfeller hvor en dom ble påanket. Enhver straffesak hadde muntlig forhandling i minst én instans uavhengig av om straffesaken startet i by-/herredsretten eller i lagmannsretten. I forarbeidene ble det drøftet om denne ordningen var forenelig med Norges internasjonale forpliktelser.⁹⁵ EMK artikkel 6, gir alle mennesker rett til en rettferdig rettergang. Overprøvingskravet som EMK art. 6 og EMK P7 stiller, ble vurdert å være oppfylt med den norske ordningen. Retten til rettferdig rettergang i EMK artikkel 6 er tolket på en slik måte at det gir en rett til muntlige forhandlinger i minimum én instans.⁹⁶ De norske reglene var derfor ikke i strid med kravene i EMK, da EMK ikke stiller noe overprøvingskrav. Kravet etter EMK P7 art. 2 er at den domfelte skal ha krav på overprøving av *enten* skyldspørsmålet eller straffespørsmålet, men overprøvingsadgangen er oppfylt selv om overprøvingen er betinget av særskilt tillatelse, slik som ankesiling.⁹⁷ Det var derimot stor sannsynlighet for at de norske reglene ikke oppfylte kravene som SP art. 14 nr.5 og Barnekonvensjonen (BK) art. 40 stilte. Norge har ratifisert SP, men ved ratifiseringen i 1972, tok Norge forbehold mot denne bestemmelsen:

*“Everyone convicted of a crime shall have the right to his conviction and sentence being reviewed by a higher tribunal according to law.”*⁹⁸

Etter SP art. 14 nr.5 skulle altså både skyldspørsmålet og straffespørsmålet ha rett til overprøving. Barnekonvensjonens artikkel 40 (2) b stiller tilsvarende, om ikke strengere, krav til overprøving som Norge også tok forbehold til. Årsaken til forbeholdene, var at den norske ankeordningen ikke la opp til at de alvorlige straffesakene kunne prøves mer enn én gang, og det var derfor ikke mulig for Norge å oppfylle disse kravene. Med to-instansreformen hevdet

---

⁹³ NOU 1992:28 s. 49

⁹⁴ Matningsdal (1996) s. 53

⁹⁵ Ot.prp. nr.78 (1992-1993) kapittel X.

⁹⁶ NOU 2020:11 pkt. 22.2.1.

⁹⁷ NOU 1992:28 s.49.

⁹⁸ SP art.14 (5).

justiskomiteen og departementet at de norske reglene nå ville være i overensstemmelse med de internasjonale kravene.⁹⁹ To-instansutvalget kom likevel til at forbeholdene ikke kunne opphøre fullstendig, blant annet ved riksrettssaker og den begrensede ankemuligheten som forelå dersom siktede blir frifunnet i første instans og domfelt i andre instans.¹⁰⁰

3.4.3 To-instansreformens silingsordning

Det ble besluttet at en silingsordning også var nødvendig for lagmannsretten nå som lagmannsretten ble ordinær ankeinstans. Det måtte avgjøres hvilke straffesaker, om noen, som skulle være unntatt fra det nyetablerte silingsinstituttet i lagmannsretten. Utvalget kom frem til at det alminnelige kriteriet for at en straffesak skulle kunne siles vekk, var at tre dommere i lagmannsretten enstemmig måtte finne det klart at anken ikke ville føre frem. Slik ble også lovens ordlyd, og lagmannsretten kunne derfor avgjøre anker på nesten samme måte som kjæremålsutvalget i Høyesterett.¹⁰¹ Dette kunne ikke gjelde alle straffesaker. Straffesakene som før to-instansreformen hadde lagmannsretten som første instans, kunne ikke siles vekk etter denne bestemmelsen. To-instansreformen innførte derfor en ubetinget rett til ankebehandling for alle seksårssaker. Begrunnelsen var å styrke siktedes rettssikkerhet, som var noe av hovedformålet med to-instansreformen.¹⁰² Departementet mente at det også kunne virke *støtende* dersom seksårssakene skulle få endelig avgjørelse etter behandling i herreds- og byretten ettersom de tidligere ble avgjort av lagmannsretten.¹⁰³

To-instansreformen innebar at siktede i de alvorligste straffesakene nå fikk behandlet saken sin to ganger. Bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet kunne dermed overprøves dersom siktede anket dommen fra herreds- eller byretten. I seksårssakene ville lagmannsretten også være satt med jury dersom det var anket over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. Juryen skulle også nå avgjøre skyldspørsmålet i de alvorligste sakene, men dette kun i andre instans. Lagmannsrettens silingsavgjørelse ble, i likhet med kjæremålsutvalgets avgjørelse, tatt ved beslutning som ikke trengte begrunnelse. Det ble også besluttet at silingsavgjørelsen i lagmannsretten normalt ikke kunne overprøves.

Straffeprosessloven § 321 fikk etter to-instansreformen tilnærmet lik utforming som § 321 har i dag, med unntak av daværende tredje ledd som gav seksårssakene den ubetingede ankeretten. Dette vil utdypes i kapittel 4.

---

⁹⁹ Andenæs (2009) s.479

¹⁰⁰ Ot.prp.nr.78 (1992-1993) s. 64.

¹⁰¹ Matningsdal (1996) s.25.

¹⁰² Prop.53 L (2018-2019) s. 12

¹⁰³ Ot.prp.nr.78 (1992-1993) s. 29

3.5 Behovet for begrunnelser av silingsavgjørelser

Ved innføringen av to-instansreformen, fremgikk det ikke av strpl. § 321 hvorvidt en silingsavgjørelse skulle begrunnes. Avgjørelsesformen «beslutning» medfører at det ikke gjelder et begrunnelseskrav.¹⁰⁴ Å velge beslutning som avgjørelsesform fremfor kjennelse, var et bevisst valg for å spare ressursene som begrunnelse av alle silingsavgjørelser ville kreve.¹⁰⁵ Da Høyesterett var ordinær ankeinstans og derfor foretok siling av saker fra underinstansene, ble disse avgjørelsene også tatt ved ubegrunnede beslutninger.¹⁰⁶ Hensynet til lagmannsrettens ressursbruk fremstår derfor som hovedårsaken til valget av avgjørelsesform. I utredningen er det nevnt at det ikke er «noe i veien for at retten gir en begrunnelse dersom særlige forhold taler for det»¹⁰⁷, noe som heller ikke fremstår som en oppfordring, selv om det skulle foreligge «særlige forhold».

Ubegrunnede beslutninger etterlot partene stående i uvisshet hva angår lagmannsrettens grunnlag for nektelsen. Siktede kunne heller ikke få innsyn i utvalgets vurdering for hvorfor de mente at anken sto slik at den *klart* ikke ville føre frem. En beslutning om å henvise anken til ankeforhandling, utløser ikke det samme begrunnelsesbehovet. En ankenektelse kan etter § 321 kun ankes på grunnlag av at det er foretatt saksbehandlingsfeil ved lagmannsrettens avgjørelse i ankeutvalget.¹⁰⁸ Uten begrunnelse fra ankeutvalget under silingen, er det også vanskelig å hevde, på klart grunnlag, at det er skjedd en saksbehandlingsfeil i lagmannsretten. Anker over lagmannsrettens saksbehandling skulle vurderes av Høyesteretts kjæremålsutvalg.

Etter at lagmannsretten fikk foreta ankeprøving ble flere ankenektelser anket til Høyesterett med påstand om opphevelse på grunn av saksbehandlingsfeil i lagmannsrettens ankeutvalg. I Rt.1998 s.710, kom kjæremålsutvalget til at lagmannsrettens ankenektelse måtte oppheves på grunn av manglende begrunnelse. Selv om begrunnelse ikke var nødvendig etter loven, mente kjæremålsutvalget at de konkrete omstendighetene i saken tilsa at lagmannsretten burde ha uttrykt noe av vurderingen bak nektelsen.¹⁰⁹ Høyesteretts kjæremålsutvalg fulgte opp dette i kjennelsen Rt.1999 s.679 hvor de uttalte at beslutninger bør begrunnes der hvor det foreligger «ekstraordinære omstendigheter». Ekstraordinære omstendigheter ble ansett å foreligge i Rt.2006 s.1638 hvor Høyesterett kom til at tingretten hadde foretatt en rettsanvendelse som

---

¹⁰⁴ Ot.prp.nr.78 (1992-1993) s. 84

¹⁰⁵ NOU 1992:28 s. 53

¹⁰⁶ l.c

¹⁰⁷ NOU 1992:28 s. 145

¹⁰⁸ Strpl. § 321 femte ledd.

¹⁰⁹ Rt.1998 s.710 på s. 711

var «så ekstraordinær at lagmannsretten hadde en oppfordring til å begrunne hvorfor den fant det «klart» at anken ikke ville føre frem [...]»¹¹⁰

Det ble altså i Høyesterett utarbeidet en praksis for at beslutninger om å nekte en anke henvist, i noen tilfeller, måtte begrunnes.

3.5.1 A.A. v. Norway (Restauratørsaken)

I 2007 ble Norge innklaget til FNs menneskerettighetskomité etter at klager, en restauranteier, ikke hadde fått begrunnelse for hvorfor anken i straffesaken mot han hadde blitt nektet henvist til lagmannsretten. Komitéens konklusjon i saken kom i 2008. Klagers anke hadde blitt silt vekk etter at lagmannsrettens ankeutvalg hadde funnet det *klart* at anken ikke ville føre frem. Klageren hevdet at denne nektelsen burde vært begrunnet ettersom det var påberopt feil og mangler ved tingrettens avgjørelse.¹¹¹ FNs menneskerettskomité kom til at SP art. 14 nr. 5 var krenket ved at nektelsesbeslutningen manglet begrunnelse.¹¹² Komiteen uttalte at mangelen på begrunnelse hindrer den effektive utøvelsen av retten til overprøving etter SP art. 14 nr. 5, ettersom det må sikres at anken gis en *reell overprøving*.¹¹³ Uten begrunnelse er det vanskelig å se at det er skjedd en reell overprøving. I FN-komiteens avgjørelse, avsnitt 10, gav komiteen en oppfordring til Norge om å sette i verk tiltak for å oppfylle konvensjonens krav til overprøving. Andenæs/Myhrer antydte at avgjørelsen fra FNs menneskerettskomité ville medføre at begrunnelseskravet ville gjelde i større utstrekning enn kun i de «ekstraordinære tilfellene».¹¹⁴

3.5.2 Begrunnelseskrav innføres

Ikke lenge etter avgjørelsen i Restauratørsaken, kom det samme spørsmålet opp i Høyesterett. Høyesterett tok opp saken i storkammer senere i 2008 i Rt.2008 s.1764. Saken reiste spørsmål om manglende begrunnelse av ankenektelser utgjorde saksbehandlingsfeil og derfor måtte oppheves. Høyesterett vurderte tre slike ankenektelsessaker samme dag, noe som innebar en utførlig behandling av spørsmålet.¹¹⁵

En enstemmig Høyesterett kom til at alle ankenektelser, etter avgjørelsen fra FNs menneskerettskomité, måtte begrunnes. Høyesterett mente at komiteens uttalelse om saken måtte tillegges betydelig vekt, selv om avgjørelsen ikke var rettslig bindende for Norge. Menneskeretts-

---

¹¹⁰ Rt.2006 s.1638 (17)

¹¹¹ A.A. v. Norway 1542/2007, avsnitt 2.2, 2.3 og 3.

¹¹² Ibid avsnitt 7.2 og 8

¹¹³ Ibid avsnitt 7.2

¹¹⁴ Andenæs (2009) s. 479

¹¹⁵ Rt.2008 s.1764, Rt.2008 s.1783 og Rt.2008 s.1786

komiteens avgjørelse måtte gis forrang foran straffeprosesslovens regel om at beslutningene ikke skulle begrunnes ettersom SP er gjort til norsk rett gjennom menneskerettsloven¹¹⁶ § 2 og derfor gitt forrang etter § 3. Med denne avgjørelsen hadde Høyesterett kommet til at det ved ankesiling gjelder en generell begrunnelsesplikt hvor begrunnelsen skal vise at det er skjedd en *reell overprøving* av anken. Dersom det ikke ville være mulig å gi en slik begrunnelse, måtte anken fremmes. Utgangspunktet om at begrunnelse kun var nødvendig der det forelå «ekstraordinære omstendigheter» oppfylte ikke lenger kravene i SP art. 14 nr. 5.

Høyesterett uttalte seg også om begrunnelsens omfang. Begrunnelsen trengte ikke å være omfattende, men måtte inneholde ankens anførsler og hvorfor det var «klart» at anken ikke vil føre frem. Samtidig ble det påpekt at begrunnelseskravet vil variere fra sak til sak.

Ikke lenge etter den nye praksisen ble innført, ble strpl. § 321 endret i 2010. Nektelsesbeslutninger skulle nå begrunnes, med unntak for ankene som etter loven var underlagt en samtykkeordning, som kun krevde begrunnelse dersom «særlige grunner» forelå.¹¹⁷ Justis- og politidepartementets proposisjon¹¹⁸ gav ingen uttalelse om hva begrunnelsene måtte inneholde, men uttalte at dette var noe som burde fastsettes gjennom rettspraksis.¹¹⁹ Praksis har bygget på det som ble uttalt av FNs menneskerettskomité og i Rt.2008 s.1764, hvor det som et minimum kreves at begrunnelsen viser at det har skjedd en *reell overprøving*. En *reell overprøving* er, etter internasjonal praksis, en prøving av de rettslige så vel som de bevismessige spørsmålene i saken.¹²⁰ Etter HR-2017-373-U må det fremgå av begrunnelsen at lagmannsretten har oppfattet det som er anført og hvorfor det likevel er klart at anken ikke vil føre frem. Ved nye bevis tilbudt av partene, må utgangspunktet være at lagmannsrettens ankeutvalg i begrunnelsen må ta stilling til disse og nevne hvorfor de eventuelt ikke kan lede til et annet resultat.¹²¹

---

¹¹⁶ Lov 21. mai 1999 nr.30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven).

¹¹⁷ Innst.57 L (2010-2011) Innstilling fra justiskomiteen om endringer i straffeprosessloven mv. Rt.2008 s.1764 (116)

¹¹⁸ Prop.141 L (2009-2010) Endringer i straffeprosessloven mv.

¹¹⁹ Ibid, s.14

¹²⁰ Prop.53 L (2018-2019) s. 13, jf. Lumley v. Jamaica 662/1995

¹²¹ Rt.2015 s.235 (17)

4 Fjerning av seksårssakenes ubetingede rett på ankeforhandling

4.1 Arbeidet med ny straffeprosesslov

I 2014 ble det opprettet et utvalg som skulle vurdere straffeprosessloven av 1981 (Straffeprosessutvalget). Straffeprosessutvalget kom i NOU 2016:24 Ny straffeprosesslov, med et lovforslag til ny straffeprosesslov som har som siktemål å erstatte nåværende lov. Formålet var begrunnet i et endret kriminalitetsbilde, en uoversiktlig straffeprosesslov, internasjonaliseringen av straffeprosessen og ønsket om mer effektivitet i rettspleien.¹²² Når og om dette skal skje er per i dag ikke bestemt, men utvalgets forslag er til behandling i departementet og foreløpig satt på vent. Dette forslaget dannet bakgrunnen for endringen som trådte i kraft 1. januar 2020. Utvalgets mandat stilte spørsmål ved ankesilingsreglene og om hvorvidt det bør foretas endringer i disse.¹²³ Flertallet i straffeprosessutvalget gikk inn for å fjerne § 321 tredje ledd, som gav seksårssakene en ubetinget ankeadgang.¹²⁴ Justis- og beredskapsdepartementet fulgte opp dette og ville gjennomføre endringen i nåværende straffeprosesslov heller enn samtidig med ikraftsettelse av ny straffeprosesslov.¹²⁵

4.2 Fjerning av 3.ledd

Ved endringslov¹²⁶ vedtatt i 2019, ble det besluttet at strpl. § 321 tredje ledd skulle fjernes. Før lovendringen lød strpl. § 321 tredje ledd:

«Anker som angår forbrytelser som etter loven kan medføre fengsel i mer enn 6 år, kan bare nektes fremmet i de tilfeller som er nevnt i annet ledd annet punktum. Leddet her gjelder ikke anke i sak om overtredelse av straffeloven § 274 første ledd.»¹²⁷

Annet ledd annet punktum henviser til anke fra påtalemyndigheten som er til ugunst for siktede og som gjelder «spørsmål av mindre betydning, eller at det ellers ikke er grunn til at anken blir prøvd.»¹²⁸ Nektelsesadgangen for anke fra påtalemyndigheten var derfor også meget snever. I forarbeidene fra 1992 er det uttalt at det i slike alvorlige saker, sjeldent vil være grunn

---

¹²² NOU 2016:24 s.93.

¹²³ Ibid s.438.

¹²⁴ Prop.53 L (2018-2019) s. 7

¹²⁵ I.c. Kapittel 4 bygger i all hovedsak på proposisjonen til lovendringen Prop.53 L (2018-2019).

¹²⁶ Lov 21. juni 2019 nr.51 om endringer i straffeprosessloven mv. (ankesiling m.m.)

¹²⁷ Strpl. § 321 tredje ledd (i 2019)

¹²⁸ Strpl. § 321 annet ledd annet punktum.

til å nekte påtalemyndighetens anke på bakgrunn av strpl. § 321 annet ledd annet punktum.¹²⁹ Straffeloven¹³⁰ § 274 første ledd gjelder grov kroppsskade, og var således de eneste seksårs-sakene som var unntatt retten til ankeforhandling. Det er derfor vanlig å si at straffesakene med en strafferamme på over 6 år hadde en ubetinget rett til å få anken fremmet.¹³¹

Endringen trådte i kraft 1.januar 2020 og fjerningen av tredje ledd innebærer at de mest alvorlige straffesakene nå skal være gjenstand for siling på lik linje med de «mindre alvorlige» straffesakene. Alle seksårssakene skal siles under det alminnelige silingskriteriet i § 321 annet ledd første punktum. Under ankeprøvingen må lagmannsrettens ankeutvalg, også ved disse ankene, vurdere om ankene *klart* ikke kan føre frem for at de kan nektes fremmet.

4.3 Vurderingene bak endringen

Under innføringen av to-instansreformen var det oppe til diskusjon om seksårssakene også skulle siles. Som nevnt ovenfor, gikk departementet inn for en ubegrenset ankerett for seksårssakene av hensyn til sakenes alvorlighetsgrad. I tillegg, hadde seksårssakene tidligere startet i lagmannsretten som første instans, og det var derfor rart om disse sakene nå skulle bli nektet adgang til deres opprinnelige førsteinstans. I år 2000 avga en arbeidsgruppe, engasjert av departementet, en rapport om tiltak for å forkorte straffesaksbehandlingen, hvor siling av alle straffesaker var ett av tiltakene.¹³² Selv om arbeidsgruppen mente at gode grunner talte for at alle anker skulle siles, ble det ikke fremmet forslag om det. Senere har det vært flere som har hevdet at tiden var moden for at alle straffesaker skulle kunne siles i lagmannsrettene.

Straffeprosessutvalget var delt i spørsmålet om seksårssakene skulle kunne siles. Flertallet gikk inn for fjerning av tredje ledd, og mente at dette ville være uproblematisk såfremt ankesilingen foregikk på en forsvarlig måte.¹³³ Det ble videre presisert at vurderingen etter § 321 annet ledd er en streng vurdering, hvor det må være helt klart at anken ikke vil kunne føre frem. Flertallet pekte i den forbindelse på at dersom lagmannsretten ser at de ikke kan foreta en forsvarlig prøving, må anken henvises.¹³⁴

Flertallet nevner det å ha tilgang til lyd- og bildeopptak fra tingretten under silingen som et argument for å fjerne seksårsregelen, og det er blant annet uttalt i Prop.63 L (2017-2018) at

---

¹²⁹ NOU 1992:28

¹³⁰ Lov av 20.mai 2005 nr.28 om straff (straffeloven)

¹³¹ Matningsdal (1996) s. 63

¹³² Prop.53 L (2018-2019) s.14

¹³³ Ibid s.15

¹³⁴ Ibid s.16

tilgang på slik materiale bidrar til et styrket avgjørelsesgrunnlag ved ankeprøving.¹³⁵ I forarbeidene fremstår tilgangen til lyd- og bildeopptak som en av årsakene til at flertallet fant det «uproblematisk» å inkludere seksårssakene i silingen. En slik ordning var ikke på plass ved ikrafttredelsen av lovendringen i § 321 den 1. januar 2020. Det er heller ikke på plass i alle landets tingretter i dag, og det er ikke fastsatt tidspunkt for når eller om opptaksutstyr skal komme på plass i samtlige tingretter. Likevel gis det inntrykk av at dette er en forutsetning. Straffeprosessloven § 23 fastslår at det *skal* tas opptak under hovedforhandlingen, men at dette, etter bokstav a) kan unnlates dersom retten ikke har nødvendig opptaksutstyr.¹³⁶ Unntaket i § 23 annet ledd bokstav a) fremstår dermed som hovedregelen i dag, og det er kun unntaksvis at det foretas opptak av hovedforhandlingen. Det er foreløpig kun Gulating lagmannsrett og Hålogaland lagmannsrett som har tilgang på opptak fra henholdsvis Jæren tingrett og Nord-Troms. Dette er en del av et prøveprosjekt som jeg vil komme tilbake til i kapittel 6.

Ressurshensyn, effektivitetshensyn og prosessøkonomiske hensyn er som tidligere nevnt sentrale hensyn for både innføringen og utvidelsen silingsadgangen i lagmannsretten. Forarbeidene fremhever at fjerningen av § 321 tredje ledd ville føre til at ankebehandlingen ville bli effektivisert og at endringen ville «gi en umiddelbar effektivitetsgevinst».¹³⁷ Dette fordi lagmannsretten brukte mye ressurser på at alle seksårssakene skal gjennom full ankeforhandling. En større saksmengde enn hva lagmannsretten har ressurser til å behandle medfører flere saker i restanse. Lagmannsrettene hadde derfor ikke nok ressurser til å behandle alle ankene som kom inn. Bare i 2019 var det 1085 innkomne straffesaker til Borgarting lagmannsrett, og 41,7 % av disse sakene ble henvist til ankeforhandling.¹³⁸ Frem til lovendringen trådte i kraft måtte lagmannsrettene behandle et stort antall straffesaker hvor det var helt klart at anken ikke ville kunne føre frem, noe departementet trekker frem som en ufornuftig bruk av lagmannsrettens ressurser.¹³⁹

Hovedhensikten bak lovendringen er at lagmannsretten skal bruke sine ressurser på de straffesakene hvor en ny behandling av saken har en verdi for å ivareta rettssikkerheten til siktede.¹⁴⁰ Formålet er derfor å hindre uriktig og unødvendig ressursbruk i lagmannsrettene. Dersom saken allerede har fått en forsvarlig og riktig behandling i tingretten, og dette er synlig for lagmannsrettens ankeutvalg, vil det være lite hensiktsmessig om saken skal prøves på nytt kun fordi strafferammen er over seks år. Lagmannsretten skal ved ankeprøvingen foreta den over-

---

¹³⁵ Ibid s.11

¹³⁶ Strpl. § 23

¹³⁷ Prop.53 L (2018-2019) s. 6

¹³⁸ Vedlegg I

¹³⁹ Prop.53 L (2018-2019) s. 19

¹⁴⁰ l.c

prøvingen som er nødvendig for å sikre at tingretten har kommet til riktig resultat. Det å sile alle straffesaker, uavhengig av strafferamme, er også begrunnet i at det vil forkorte saksbehandlingstiden i lagmannsretten,¹⁴¹ og dermed også færre saker i restanse. Omfattende restanser kan være en utfordring for alle, både for domstolen selv og for sakens parter, fordi restanseproblemer forlenger tiden til det foreligger rettskraftig dom og bevisene blir svekket av lang saksbehandlingstid i domstolene.¹⁴²

Den tidligere uttalelsen om at det ville virke «støtende» dersom seksårssakene skulle kunne stanses før full behandling i lagmannsrettene, hadde ikke lenger gyldighet. Departementet uttaler i denne forbindelse at dette var fordi uttalelsen måtte ses i en «historisk kontekst [...] hvor det [i dag] er ansett som en selvfølge at også de alvorligste straffesakene starter i tingretten»¹⁴³. Sammen med blant annet innføringen av begrunnelsesplikten i 2008/2010 ville det derfor ikke lenger være betenkelig at seksårssakene også skulle kunne siles vekk etter at lagmannsrettens ankeutvalg hadde funnet det *klart* at anken ikke vil føre frem.¹⁴⁴

Mindretallet gikk inn for en endring av ankesilingsreglene uten å fjerne seksårsregelen. De foreslo et tilleggsvilkår som gikk ut på at det skulle være påstått eller idømt minimum tre års fengsel ut over strafferammekravet om seks år. Dette ville ha utvidet lagmannsrettens silingsadgang betydelig, men ville innebære en ubetinget ankerett ut ifra påstått/idømt straff over en viss lengde. Skillet mot «alvorlige straffesaker» kunne blitt klarere ettersom det finnes flere eksempler på straffesaker hvor strafferammen har et vidt spenn, men hvor det er idømt lave fengselsstraffer. Flertallet gikk likevel inn for å fjerne den ubetingede ankeretten uten noen særregler for de mest alvorlige straffesakene.

I forarbeidene til innføringen av to-instansreformen ble det uttalt at det sjeldent vil være aktuelt å nekte anken fremmet ved de alvorlige straffesakene, og at en utvidet silingsordning derfor ville gi begrenset effektivitetsgevinst.¹⁴⁵ Tydeligvis ble dette vurdert annerledes nå. Departementet vurderte at det i noen tilfeller ikke «vil være forsvarlig å nekte en anke fremmet på grunnlag av en skriftlig og forenklet saksbehandling»¹⁴⁶ Dette gjelder for eksempel når anken reiser særlige retts- og bevissspørsmål. Mindretallet var av en annen oppfatning, og mente at

---

¹⁴¹ Prop.53 L (2018-2019) s.27.

¹⁴² Rui, Jon Petter. «Om rammene for siling av bevisanker etter straffeprosessloven § 321 annet ledd». *Lov og Rett* 01/2014.

¹⁴³ Prop.53 L (2018-2019) s. 19

¹⁴⁴ l.c

¹⁴⁵ Ot.prp. nr. 78 (1992-1993) s. 29

¹⁴⁶ Prop. 53 L (2018-2019) s. 20.

to-instansreformens begrunnelse fortsatt hadde gyldighet i dag.¹⁴⁷ Borgarting lagmannsrett uttalte i sin høringsuttalelse, referert i forarbeidene,¹⁴⁸ at det ikke ville være ofte at bevisanker med over seks års strafferamme nektes fremmet, selv etter lovendringen. De hevdet at siling ville være mer aktuelt i anker over straffutmålingen i de alvorligste sakene.¹⁴⁹

Et viktig hensyn, ifølge departementet, som også nevnes i innstillingen til lovendringen, er hensynet til å spare fornærmede fra en ny behandling av saken dersom anken klart ikke kan føre frem.¹⁵⁰

4.4 Reaksjoner

Avskaffelsen av den ubetingede ankeretten i seksårssakene ble under forberedelsen av lovendringen, og etter ikrafttredelse gjenstand for kritikk. Den sterkeste røsten har Advokatforeningen hatt, særlig dens undergruppe Forsvarergruppen, som var sterkt imot forslaget.¹⁵¹ Advokatforeningen mener at lovendringen fører til en klart svekket rettssikkerhet for siktede, og henviser til begrunnelsen for to-instansreformen; å ivareta rettssikkerheten til siktede i de mest alvorlige sakene. Full to-instansbehandling av alvorlige straffesaker mener de minsker sjansen for feil i domstolene og uriktige domfellelser.¹⁵² Bakgrunnen for denne uttalelsen er at det nå ikke lenger er en garanti for at det blir foretatt en kontroll av tingrettens avgjørelse i lagmannsretten med muntlige forhandlinger og umiddelbar bevisførsel. Advokatforeningen har også uttalt at de mener at det å inkludere de alvorligste straffesakene i ankesilingen er historieløst mot juryordningen og den mangeårige tradisjonen med bruk av lekdommere i norsk strafferettspleie.¹⁵³ At alvorlige straffesaker nå kan avgjøres uten ankeforhandling, og at siktede nå må nøye seg med skriftlig behandling av saken, avgjort av tre fagdommere uten lekmandsdeltakelse, mener Advokatforeningen ikke er bra nok i en rettsstat.¹⁵⁴ Mindretallet i departementet mente også at forslaget silingsordning ikke var like betryggende som full ankebehandling, og mente derfor at siktede skulle få full hovedforhandling i både tingretten og lagmannsretten dersom øvrige vilkår med idømt/påstått straff var oppfylt.¹⁵⁵

---

¹⁴⁷ Ibid s. 16.

¹⁴⁸ Prop.53 L (2018-2019) s.18.

¹⁴⁹ I.c.

¹⁵⁰ Innst.305 L (2018-2019) s. 2

¹⁵¹ Advokatforeningen (2021)

¹⁵² Prop.53.L (2018-2019) s.18

¹⁵³ NRK (2021)

¹⁵⁴ Advokatforeningen (2021)

¹⁵⁵ Prop.53 L (2018-2019) s.16

Tingrettens bevisbedømmelse kan i stor utstrekning være basert på forklaringer fra parter og vitner, og det at fagdommere i lagmannsrettens ankeutvalg skal overprøve denne bevisbedømmelsen, har blitt kritisert. Lagmannsrettens ankeutvalg står uten mulighet for å få full innsikt i den direkte bevisførselen for tingretten når de avgjør om anken skal nektes. Advokatforeningen har derfor foreslått at anken bør henvises i tilfellene hvor bevisbedømmelsen og tingrettens avgjørelse i all hovedsak bygger på vitne- og partsforklaringer. Dette ble avvist av departementet som påpekte, med henvisning til Rt.2008 s.1764, at dette ikke er til hinder for at lagmannsretten kan sile vekk en avgjørelse.¹⁵⁶

Det er alltid en mulighet for å ta feil, og domstolene er heller ikke feilfrie. Større straffesaker har ofte et mer komplisert bevisbilde, som igjen medfører en større mulighet for feil. Konsekvensene av feilene vil kunne være enorme for den enkelte. Advokatforeningen har derfor gitt uttrykk for at de positive virkningene av en utvidet ankesilingsordning ikke kan veie opp mot det å hensynta domfeltes rettssikkerhet og rett til ankebehandling.¹⁵⁷ Det finnes flere tilfeller i norsk rettspleie hvor det er skjedd feil i tingretten, som har blitt korrigert gjennom ny behandling av saken i lagmannsretten.¹⁵⁸ Til Advokatbladet uttalte advokat Olle Nohlin at «all tilgjengelig menneskelig logikk viser at det er en fare for feilaktige dommer i alle komplekse saker».¹⁵⁹ Denne uttalelsen kom som kritikk mot ankesilingsordningen, etter at anken til hans klient hadde blitt silt vekk av Borgarting lagmannsrett, hvorpå Høyesterett konstaterte saksbehandlingsfeil og ny behandling ble gjennomført i lagmannsretten med et frifinnende resultat.¹⁶⁰ Det er en utbredt oppfatning blant forsvarere at den nye lovendringen ikke er til siktedes beste, og at disse sakene med fordel kunne blitt behandlet en gang til.¹⁶¹

Advokatforeningen mente også at det ikke var tilstrekkelig vurdert om silingsordningen oppfyller Norges internasjonale forpliktelser. De hevdet at kravet om muntlighet er en forutsetning for at det kan foretas en *reell overprøving*.¹⁶² Departementet svarer på dette med henvisning til Rt.2015 s.1513 hvor det er fastslått når det er forsvarlig å avgjøre anken ved skriftlig behandling. De påpeker også at muntlighetskravet ikke stiller seksårs sakene i en særstilling, og at muntlighetskravet ikke er til hinder for skriftlig behandling av anken.¹⁶³

---

¹⁵⁶ Ibid s.20.

¹⁵⁷ Advokatforeningen (2021)

¹⁵⁸ Advokatforeningen (2021)

¹⁵⁹ Dahl, Thea. «-Hadde silingen blitt stående i denne saken, hadde vi hatt 26 feilaktige domfellelser». *Advokatbladet*. 9.03.2021

¹⁶⁰ HR-2020-517-U, LB-2020-38748

¹⁶¹ Personlig kommunikasjon i samtale med Petter Sogstad Grannes, forsvarer i Advokatfirmaet Staff 16. april 2021.

¹⁶² Prop.53 L (2018-2019) s.19

¹⁶³ Ibid s.19-20

5 Noen konsekvenser av den nye silingsordningen

En lovendring får alltid *noen* konsekvenser. Det er for tidlig å se alle virkningene av lovendringen, og å trekke konklusjoner ut fra domstolenes statistikk. Det er kun gått et drøyt år siden endringen trådte i kraft, og med en pågående pandemi, kan vi ikke utelukke at dette har hatt en innvirkning også på lagmannsrettens virksomhet.

En konsekvens av lovendringen i strpl. § 321 er at flere anker siles. Alle anker skal siles, og dette medfører naturlig nok at flere anker siles vekk og blir stanset for ny prøving i lagmannsretten. Flere av høringsinstansene, deriblant Agder lagmannsrett, tok til orde for at det før lovendringen ble gjennomført mange ankeforhandlinger i seksårssaker hvor det var helt klart at resultatet ville bli det samme.¹⁶⁴ Når lovendringen har tredd i kraft og noen av de «opplagte» seksårssakene siles vekk, gir det utslag på statistikken. Dette var også formålet, at «utsiktsløse» anker, uavhengig av strafferamme, ikke skulle oppta lagmannsrettens ressurser.¹⁶⁵ Silingsprosenten for alle straffesaker var i 2019 42,8 % mot 32,2 % i 2020.¹⁶⁶ Etter lovendringen er det derfor færre saker som henvises til ankeforhandling.

Borgarting lagmannsretts uttalelse om at «det sjelden vil være aktuelt å nekte fremmet bevisanker i saker med strafferamme over seks år»¹⁶⁷, har møtt reaksjoner. Statistikken antyder at dette ikke stemmer. For straffesaker med en strafferamme på under seks år, har det jevnt over vært mellom 70 og 80 % av ankene som nektes ankeforhandling.¹⁶⁸ I forarbeidene uttaler Justis- og beredskapsdepartementet at nektelsesprosenten klart ikke vil være like høy i seksårssakene og tegner opp et «sannsynlig» scenario med en silingsprosent mellom 70-85%.¹⁶⁹ Silingsprosenten i seksårssakene var i 2020 samlet på alle lagmannsrettene ca. 64 %, vesentlig lavere enn spådd.¹⁷⁰ Tendensen er den samme i alle lagmannsrettene, hvor seksårssakene totalt har en nektelsesprosent på 36,1%. Høyest er Borgarting med 39,5% og Gulating lavest med 26,6% i 2020.¹⁷¹

---

¹⁶⁴ Prop.53 L (2018-2019) s. 17.

¹⁶⁵ Ibid s. 19.

¹⁶⁶ Vedlegg I

¹⁶⁷ Prop.53 L (2018-2019) s.18

¹⁶⁸ Ibid s. 26 og Kolsrud, Kjetil (2021) «Fire av ti seksårssaker nektes fremmet i Borgarting». *Rett24*. 10.02.2021

¹⁶⁹ Prop.53 L (2018-2019) s. 26

¹⁷⁰ Vedlegg I

¹⁷¹ Vedlegg I

I Advokatforeningens podcast, «Fri Prosedyre», kaller Marius Dietrichson¹⁷² denne omfattende silingen av seksårssaker for et løftebrudd.¹⁷³ Han forteller i den sammenheng om en klient som ble nektet ankeforhandling i en bevisanke som gjaldt et overlagt drap hvor klienten var dømt til 18 års fengsel.¹⁷⁴

Domfelte i tingretten, må i svært alvorlige straffesaker sitte i uvisshet og usikkerhet om anken vil slippes inn til ny behandling i lagmannsretten. Tidligere var dette en selvfølge. Dette fremheves av forsvarere som en stor belastning for domfelte.¹⁷⁵ Personen er usikker på om anken blir henvist, og det oppleves som et stort nederlag å vite at anken kan bli avvist, selv om det gjelder alvorlige straffbare handlinger.

Det påpekes av flertallet i komiteen at i saker som skal siles, bruker partene tid på å overbevise lagmannsrettens ankeutvalg om at deres anke ikke skal nektes.¹⁷⁶ Denne bruken av tid og ressurser ble derfor hevdet å tale mot en utvidet silingsadgang. Forsvarere må utarbeide utfyllende støtteskriv til anken, som det tidligere ikke var behov for. Dette medfører merkbart merarbeid for forsvarere, men oppleves ikke som det reelle problemet med lovendringen.¹⁷⁷ Konsekvensen her er kun at de må utarbeide lange og omfattende støtteskriv også i seksårssakene uten noen garanti for at anken vil bli henvist.

Justis- og beredskapsdepartementet mente at lovendringen ville kunne gi «en umiddelbar effektivitetsgevinst»¹⁷⁸. Restansene har gått noe ned, men statistikken viser ikke denne «umiddelbarheten» på alle punkter. Det er kanskje for tidlig å se de store utslagene.

Saksbehandlingstiden for bevisanker under seks års strafferamme var i 2019 i gjennomsnitt 7 måneder mot 2020s 7,8 måneder. For bevisanker i seksårssaker har saksbehandlingstiden gått opp fra 6,5 måneder i 2019 til 7,6 måneder i 2020.¹⁷⁹ På landsbasis er saksbehandlingstiden ved ankesiling i lagmannsretten i gjennomsnitt én måned, noe som er det samme tallet som i 2019.¹⁸⁰

---

¹⁷² Leder av Forsvarergruppen i Advokatforeningen.

¹⁷³ Advokatforeningen (2021)

¹⁷⁴ Ibid.

¹⁷⁵ Personlig kommunikasjon i samtale med Petter Sogstad Grannes, forsvarer i Advokatfirmaet Staff, 16. april 2021.

¹⁷⁶ Prop.53 L (2018-2019) s.16

¹⁷⁷ Personlig kommunikasjon i samtale med Petter Sogstad Grannes, forsvarer i Advokatfirmaet Staff, 16. april 2021.

¹⁷⁸ Prop.53 L (2018-2019) s. 6

¹⁷⁹ Vedlegg I

¹⁸⁰ Vedlegg I

I Borgarting ble det for bevisankene færre saker i restanse fra 2019 til 2020. Bevisanker i seksårssaker gikk fra 83 til 57 restanser, og for bevisankene under seks års strafferamme fra 60 til 49 restanser.¹⁸¹ I Borgarting lagmannsrett var det i 2019, 155 saker i restanse for ankeprøving, sammenlignet med 198 i 2020.¹⁸² Vi ser derfor at antall restanser har økt i lagmannsrettens ankeutvalg, men sunket for ankeforhandlinger i lagmannsretten i bevisankene.

Det kan stilles spørsmål ved om restansene har gått ned utelukkende på grunn av lovendringen, eller om det har sammenheng med politisk press. Øyrehagen Sunde, tar i Rett24 opp at silingspraksis må ses i sammenheng med antall saker i restanse og hvordan urealistiske mål til kort saksbehandlingstid og reduserte bevilgninger skaper flere restanser i domstolene.¹⁸³ Slik jeg forstår Sunde, mener han at et ytre press om kort saksbehandling, sammen med et trykk av restanser, er bestemmende for omfanget av ankesilingen, og ikke lovens ordlyd i seg selv. Nå, med en utvidet silingsadgang kan lagmannsretten bedre oppfylle Stortingets ønske, ved å ytterligere redusere saksmengden ved bruk av ankesiling, og dermed også få ned restansene.

Ved at alle straffesaker nå skal gjennom lagmannsrettens ankeutvalg, vil straffesakene som får endelig avgjørelse gjennom ankeprøving få en raskere avklaring av saken. Det er sånn sett en effektiv måte å få den enkelte straffesak endelig avgjort av domstolen. Flere straffesaker får en raskere avgjørelse etter lovendringen enn om anken skal gjennom full ankeforhandling i lagmannsretten. Det er positivt for alle involverte i en straffesak at saken blir avgjort så raskt som mulig, særlig dersom utfallet av saken fremstår helt klart

En konsekvens av den nye silingsordningen er at lagmannsrettene nå avsier flere beslutninger ved ankeprøving. Disse beslutningene kan angripes ved en anke til Høyesterett over lagmannsrettens saksbehandling. Høyesteretts ankeutvalg vurderer da om det er begått saksbehandlingsfeil i lagmannsrettens ankeutvalg. I 2020 kom det inn 357 anker over lagmannsrettens nektelsesbeslutninger til Høyesterett.¹⁸⁴ Dette innebar en økning på omtrent 30% fra året før.¹⁸⁵ Denne økningen har sammenheng med den seneste lovendringen. Selv om de aller fleste ankene over lagmannsrettens saksbehandling avvises, opphevet Høyesterett tre av lag-

---

¹⁸¹ Vedlegg I

¹⁸² Vedlegg I

¹⁸³ Sunde (2021)

¹⁸⁴ Domstoladministrasjonen (2021), *Høyesteretts årsmelding* fra 2020, s. 25.

¹⁸⁵ l.c

mannsrettens nektelsesbeslutninger i 2020.¹⁸⁶ Så langt i 2021¹⁸⁷ har Høyesterett opphevet to ankenektelser i seksårssaker.¹⁸⁸

---

¹⁸⁶ l.c

¹⁸⁷ Per. 01.05.2021.

¹⁸⁸ Avgjørelsene HR-2021-284-U og HR-2021-750-U.

6 Ankeprøvingen i praksis

Ankeprøvingen skal etter loven foregå på samme måte som tidligere, selv om seksårssaker også siles. Det er ingen endringer i lovens vilkår eller kravene som stilles til saksbehandlingen. I de alvorligste straffesakene er kravet fortsatt det samme, det må være «klart at anken ikke vil føre frem».

Disposisjonen i en beslutning om å nekte en anke fremmet er i grove trekk slik: Det nevnes først hvilken dom det ankes over og hva anken gjelder, etterfulgt av lagmannsrettens konklusjon. Etter konklusjonen blir anførsler fra forsvarer presentert før lagmannsrettens ankeutvalg drøfter hver og en av anførselene opp mot tingrettens dom og øvrige dokumenter. Avslutningsvis fremgår det at beslutningen er enstemmig avsagt før slutningen om at anken nektes fremmet. Helt nederst står lagdommernes navn og underskrift. En beslutning, uten forside, kan være på alt fra én til atten sider. Selv om lagmannsretten nekter anken fremmet til behandling, og denne nektelsen egentlig setter punktum for saken, er ikke avgjørelsen helt uangripelig.

Beslutninger fra lagmannsrettens ankeutvalg kan ankes dersom en part hevder at lagmannsretten, under ankeprøvingen, har begått saksbehandlingsfeil.¹⁸⁹ Høyesteretts kompetanse ved en slik anke er således begrenset til å kunne prøve om det hefter feil ved lagmannsrettens saksbehandling. Dette omfatter blant annet om riktig vurderingstema er tatt ved vurderingen av spørsmålet om anken «klart» ikke kan føre frem, og om lagmannsrettens skjønnsutøvelse er forsvarlig.¹⁹⁰ I vurderingen om skjønnsutøvelsen er forsvarlig, ligger blant annet om det i den konkrete sak foreligger retts- og bevisspørsmål som kan gjøre det uforsvarlig å nekte saken fremmet etter en skriftlig silingsbehandling.¹⁹¹ Dersom anken nektes fremmet av lagmannsrettens ankeutvalg kan også tingrettens saksbehandling kun prøves dersom tingrettens saksbehandling har medført at lagmannsretten også har foretatt saksbehandlingsfeil.¹⁹²

Etter å ha sett på noen av Høyesteretts ankeutvalgs opphevelser av lagmannsrettens nektelsesbeslutninger, ser jeg at det kan foreligge saksbehandlingsfeil i mange tilfeller. Det kan være at lagmannsretten vektlegger og vurderer bevissituasjonen ulikt fra tingretten, eller at lagmannsretten går utenfor hva som kan regnes som overprøving av avgjørelsen. Saksbehandlingsfeil kan også konstateres dersom anken burde ha vært henvist selv om lagmannsretten fant det «klart» at anken ikke ville føre frem. For eksempel ved at nødvendige hensyn til kontradik-

---

¹⁸⁹ Strpl. § 321 femte ledd.

¹⁹⁰ Rt.2012 s.1246 (16)

¹⁹¹ Ibid, med henvisning til Rt.2009 s.1118 og Rt.2012 s. 1151

¹⁹² Rt.2012 s.1246 (17)

sjon eller bevisumiddelbarhet ikke er tilstrekkelig ivaretatt ved skriftlig behandling av anken. Innholdet i lagmannsrettens beslutning utgjør bildet utad på hva som har blitt vektlagt og vurdert. Dersom beslutningen ikke viser at det er skjedd en reell overprøving, blant annet ved å vise til at alle anførsler er oppfattet, kan dette være saksbehandlingsfeil som kan resultere i opphevelse av Høyesterett.

6.1 Saksbehandlingen

I de lagmannsrettene som har en utrederenhets, Gulating og Borgarting, er det hos utrederne ankebehandlingen starter. Utrederne har som oppgave å forberede silingssakene på best mulig måte for lagdommerne i lagmannsrettens ankeutvalg. I Borgarting er det en egen avdeling, avdeling 4, som foretar alt av ankesiling, her er det ni dommere som roterer etter en turnus.¹⁹³ I de mindre lagmannsrettene er det en skiftordning på fire uker hvor tre dommere bytter på å sitte i et ankeutvalg.¹⁹⁴ Lagmannsrettens arbeidsdokument i silingsprosessen kalles et silingsnotat. En utreder foretar en vurdering av saken og skriver bemerkninger og eventuelt et utkast til beslutning i silingsnotatet. Silingsnotatet videresendes til førstehåndsdommer som leser anke, støtteskriv, kommentarer fra påtalemyndigheten, tingrettens dom og andre sentrale dokumenter før silingsnotatet skal leses.¹⁹⁵ Rekkefølgen utgjør en sikkerhet mot å bli påvirket av andres materiale, og gjør at dommeren innehar en selvstendig oppfatning av saken før silingsnotatet leses.

6.1.1 Formelle krav

For at lagmannsretten skal kunne ta stilling til ankebegjæringen må formelle krav være oppfylt. Lagmannsretten prøver om ankefrist og øvrige vilkår er oppfylt.¹⁹⁶ Ankefristen på to uker må være overholdt, og dersom ankefristen oversittes skal anken som hovedregel avvises.¹⁹⁷ Dersom det foreligger «særlige grunner» til at domfeltes anke bør prøves, eller at den som anker ikke kan klandres for oversittelsen av fristen, trenger anken likevel ikke avvises.¹⁹⁸ Som hovedregel skal en anke også avvises dersom ankeerklæringen ikke redegjør for hva som angripes i anken og hvilken dom det ankes over, eller dersom anken har andre feil som hindrer at lagmannsretten kan behandle den.¹⁹⁹ Etter §§ 318 annet ledd og 319 første ledd siste punktum,

---

¹⁹³ Personlig kommunikasjon med Kjetil Jahre Daae, leder av Borgarting lagmannsretts utrederenhets, 30. januar 2021.

¹⁹⁴ Personlig kommunikasjon med Bjørnar Eirik Stokkan, lagmann i Hålogaland lagmannsrett, 4. mars 2021.

¹⁹⁵ Personlig kommunikasjon med Kjetil Jahre Daae, leder av Borgarting lagmannsretts utrederenhets, 30. januar 2021.

¹⁹⁶ Strpl. § 317 og § 314 første ledd

¹⁹⁷ Strpl. § 318 første ledd, jf. § 310 første ledd

¹⁹⁸ Strpl. § 318 første ledd bokstav a og b.

¹⁹⁹ Strpl. § 319 første ledd, jf. § 314 første ledd.

er det ikke behov for at retten tar stilling til avvisningsgrunnene dersom lagmannsrettens ankeutvalg kommer til at anken *klart* ikke vil føre frem etter § 321 annet ledd.

6.1.2 Kravet om enstemmighet

En avgjørelse om å nekte en anke fremmet må være enstemmig, jf. § 321 tredje ledd. Derfor er det ikke mulig for lagdommerne i lagmannsrettens ankeutvalg å avgi dissens i en nektelsesbeslutning. Enstemmighetskravet underbygger hvor strengt § 321 annet ledd må praktiseres, og gir en ekstra rettssikkerhetsgaranti. Det skal være helt klart, for alle de tre lagdommerne, at anken ikke vil føre frem. Det er nok at én av de tre dommerne vurderer at anken bør henvises for at det skal skje.²⁰⁰ Dersom det er uenigheter om anken klart ikke vil føre frem, er dette et tydelig signal om at det *ikke* er klart, og at anken skal henvises.²⁰¹ Terskelen for å henviser en anke er derfor veldig lav.

Som utgangspunkt er en dommer i en ankeforhandling i lagmannsretten, ikke inhabil ved at hen har foretatt ankeprøving av den samme saken tidligere. Det kan reises spørsmål om dommeren *bør* dømme i ankeforhandlingen dersom dommeren har dissentert i beslutningen og ment at anken burde nektes behandlet. I disse tilfellene har dommeren tatt et så klart standpunkt til den konkrete saken, at dommeren ikke burde delta i ankeforhandlingen.²⁰²

6.1.3 Grunnlaget for avgjørelsen

Påtalemyndigheten er pliktig til å sende ankeerklæringen og resten av dokumentene i saken til lagmannsretten.²⁰³ Dersom siktedes anke er fremsatt for retten, blir denne oversendt påtalemyndigheten²⁰⁴ som må oversende siktedes anke uansett hvor grunnløs påtalemyndigheten anser anken for å være. Ankesilingen skal avgjøres på disse dokumentene, som omfatter blant annet dommen fra tingretten, tingrettens rettsbok, støtteskriv og påtegning.²⁰⁵ Anken legger rammen for lagmannsrettens behandling. I anken tas det blant annet opp hvilke svakheter det hevdes å foreligge ved tingrettens avgjørelse. Dommen fra tingretten er også et sentralt grunnlag som sammen med anken er utgangspunktet for behandlingen. Med disse dokumentene får lagmannsrettens ankeutvalg sett hva tingretten har vurdert og de kan se om det som er anført i anken kan rokke ved tingrettens bevisbedømmelse.

---

²⁰⁰ Prop.53 L (2018-2019) s. 19

²⁰¹ Personlig kommunikasjon med Bjørnar Eirik Stokkan, lagmann i Hålogaland lagmannsrett, 4. mars 2021

²⁰² Ot.prp.nr.78 (1992-1993) s.84

²⁰³ Strpl. § 316

²⁰⁴ Strpl. § 312 tredje ledd

²⁰⁵ Prop.53 L (2018-2019) s. 10

«Øvrige saksdokumenter» er alle dokumenter som foreligger i saken, også etterforskningsdokumentene hos politiet herunder avhør av siktede og andre vitner.²⁰⁶ Alt av dokumenter kan være relevante for å avgjøre om anken skal nektes fremmet.²⁰⁷ I motsetning til hovedforhandling, er det ikke muntlige forhandlinger som danner grunnlaget for avgjørelsen. Lagmannsrettens ankeutvalg må derfor ta vurderingen ved skriftlig behandling på bakgrunn av dokumentene i saken. Det er uttalt av Høyesterett at lagmannsretten, ved ankesiling, må «utvise varsomhet med hensyn til å vektlegge forhold som tingretten etter umiddelbar bevisførsel og kontradiksjon ikke har bygget på.»²⁰⁸ Dette gir veiledning for hva lagmannsretten kan legge vekt på under ankeprøvingen av den enkelte sak. Selv om «varsomhet» ikke etter sin ordlyd fremstår strengt, er det en klar oppfordring til å holde seg innenfor det som tingretten har lagt til grunn.

6.1.3.1 *Politiets etterforskningsdokumenter*

Kanskje den største forskjellen på dokumenttilgangen i hovedforhandlingen og ved ankesiling, er tilgangen lagmannsrettens ankeutvalg har på politiets etterforskningsdokumenter. Hovedregelen er at retten ikke har en slik tilgang på sakens dokumenter under forberedelsen til eller gjennomføringen av hovedforhandlingen.²⁰⁹ Dersom rettens leder finner det nødvendig, kan hen etter § 262 første ledd siste punktum, få saksdokumentene på utlån under forberedelsen til hovedforhandlingen.²¹⁰ I praksis blir denne muligheten sjelden benyttet.²¹¹ Vanligvis får retten kun de dokumenter som føres som bevis, og retten kan kun vektlegge de bevis som er ført under hovedforhandlingen.²¹² Det totale materiale av dokumentasjon og informasjon er derfor langt større ved ankeprøving enn hva den dømmende rett fatter sin avgjørelse på.

Med alle politidokumentene i hende, kan ankeutvalget stille med et bedre grunnlag for å kontrollere om tingrettens avgjørelse er korrekt og lettere vurdere om anken kan nektes fremmet eller ikke. På den andre siden, kan politidokumentene inneholde informasjon som ikke har vært relevant, ikke har vært nevnt, eller som har blitt korrigert under hovedforhandlingen. Tilgangen og bruken av disse dokumentene kan derfor skape utfordringer. Muntlighetsprinsippet gjør at de under ankesilingen ikke bør vurdere avhør og politiforklaringer når disse ikke er nevnt i dommen. I slike situasjoner sitter lagmannsretten med et informasjonsoverskudd

---

²⁰⁶ Prop.53 L (2018-2019) s. 10, Rt.1996 s. 841 på s. 842

²⁰⁷ Rt.2004 s. 425 (39)

²⁰⁸ Rt.2010 s.807 (27)

²⁰⁹ Prop. 146 L (2020-2021) Endringer i straffeprosessloven mv. (aktiv saksstyring mv.) punkt. 6.1

²¹⁰ Strpl. § 262 første ledd siste punktum.

²¹¹ Prop.146 L (2020-2021) punkt 6.1

²¹² Strpl. § 305

som lett kan komme i konflikt med muntlighetsprinsippet og kontradiksjonsprinsippet dersom lagmannsretten vektlegger slik informasjon.

Justis- og beredskapsdepartementet har nylig foreslått at retten, både under forberedelsen av saken og under hovedforhandlingen, skal ha tilgang på samtlige av sakens dokumenter.²¹³ Begrunnelsen bak forslaget er i all hovedsak å effektivisere saksforberedelsen og hovedforhandlingen.²¹⁴ Proposisjonen er oversendt Stortinget, og dersom endringen blir vedtatt, vil skillet mellom dokumenttilgangen ved ankeprøving og hovedforhandling ikke lenger være like stort.

Det er ikke alltid det er nødvendig å se på alt av tilgjengelig materiale for å vurdere om anken skal henvises eller ikke. Med en stor informasjonsmengde er dette heller ikke hensiktsmessig av hensyn til effektivitet dersom det ikke er anført særlig i anken eller tilhørende skriv. Ved forhåndsprøvingen av anken er det derfor ikke sikkert at lagdommerne har sett på politidokumentene. De kan også ha sett disse dokumentene uten å bygge avgjørelsen på dem. I Høyesteretts ankeutvalgs kjennelse Rt.2011 s. 893 kom ankeutvalget til at lagmannsrettens beslutning måtte oppheves på bakgrunn av at det etter begrunnelsen ikke kunne utelukkes at frafalte politiforklaringer var vektlagt ved avgjørelsen. I denne saken, som gjaldt en voldsforbrytelse, hadde påtalemyndigheten under hovedforhandlingen i tingretten kommet til at politiforklaringene ikke kunne være riktige og derfor frafalt disse «bevisene».²¹⁵ Når lagmannsretten viste til disse forklaringene i sin begrunnelse for ankenektelsen, kunne dette gi et inntrykk av at de hadde hatt betydning for utfallet av avgjørelsen.²¹⁶

Det at politiforklaringer er tilgjengelig under ankesiling og anvendes ved vurderingen leder likevel ikke til at beslutningen må oppheves. Høyesterett godtok i Rt.2009 s.1590 lagmannsrettens bruk av politiforklaringer, selv om disse ikke var ført som bevis for tingretten. Det avgjørende her var at lagmannsretten i sin begrunnelse for nektingen uttalte at resultatet ville blitt det samme selv om politiforklaringen ikke var en del av dokumentene. Det var heller ikke i strid med kravet til kontradiksjon ettersom siktede hadde fått mulighet til å uttale seg ettersom politiforklaringene var påpekt særskilt i påtalemyndighetens tilsvarende.²¹⁷

I en annen avgjørelse, Rt.2010 s.579 måtte en annen av lagmannsrettens nektelsesbeslutning oppheves. Høyesteretts ankeutvalg kom til at lagmannsretten ved ankesilingen hadde dannet

---

²¹³ Prop.146 L (2020-2021) punkt 6.4.1

²¹⁴ l.c

²¹⁵ Rt.2011 s. 893 (14)

²¹⁶ Ibid, (16)

²¹⁷ Rt.2009 s.1590 (20)

sitt eget grunnlag for domfellelse og dette kunne de ikke gjøre. Tingretten hadde lagt avgjørende vekt på et blodbevis, som lagmannsretten forkastet under ankesilingen. Lagmannsretten vektla andre bevis supplert fra politiforklaringer og kom da til at anken likevel ikke kunne føre frem. I denne saken hadde vektingen av de forskjellige bevis vært så ulik, og på ulikt grunnlag at lagmannsretten hadde «fråvike det bilete som tingretten bygde opp ut fra direkte bevisføring.»²¹⁸. Uten å ha det samme grunnlaget som tingretten hadde på bakgrunn av direkte bevisførsel, ville ikke lagmannsretten vite om politiforklaringene ble supplert eller endret under hovedforhandlingen.²¹⁹ Dermed ble det i Høyesterett satt opp en ytre grense for hva lagmannsretten kan gjøre ved ankeprøving. Lagmannsretten kan etter dette ikke gjøre en helt ny vurdering av bevisene under skyldspørsmålet, da dette går over i å være en ny prøving av saken og ikke en overprøving, som er det lagmannsretten er satt til å gjøre under ankesiling.²²⁰

6.1.3.2 Gjenbruk av lyd- og bildeopptak fra hovedforhandling i tingretten

Lyd- og bildeopptak fra tingrettens hovedforhandling inngår i rettsboken²²¹, og er således regnet som saksdokumenter som er tilgjengelig for lagmannsretten ved ankesiling.²²² Lagmannsrettens bruk av disse opptakene, såkalt gjenbruk, er regulert i forskrift.²²³ Forskriften åpner for at lagmannsretten kan spille av lyd- eller bildeopptak fra tingrettens hovedforhandling under ankeprøvingen.²²⁴ Dette er kun en *mulighet*, jf. «kan», og forutsetter at det foreligger opptak fra hovedforhandlingen i saken. I forskriftens § 5 annet punktum, presiseres omfanget av adgangen. Der fremgår det at «[a]vspillingen bør begrenses til det som anses relevant for vurderingen.»²²⁵.

I dag er det kun Hålogaland lagmannsrett og Gulating lagmannsrett som har denne muligheten, da kun to tingretter, Nord-Troms tingrett og Jæren tingrett, har nødvendig opptaksutstyr.²²⁶ Manglende bevilgninger til opptaksutstyr i alle rettsaler er årsaken til at dette ikke er

---

²¹⁸ Rt.2010 s.597 (17)

²¹⁹ Ibid, (18)

²²⁰ Rui (2014) s.37

²²¹ Rettsboken inneholder referat fra hovedforhandlingen. Her nedtegnes blant annet opplysninger om partene og deres påstander og hvilke dokumenter, vitner og andre bevis som blir fremlagt for retten, jf. strpl. § 18. Rettsboken bidrar til at lagmannsrettens ankeutvalg kan se hva som har vært oppe under hovedforhandlingen og dermed vite hva de må utvise «varsomhet» ved å vektlegge.

²²² Strpl. § 316 jf. § 23

²²³ Forskrift 28. september 2018 nr. 1471 om opptak i retten.

²²⁴ Forskrift om opptak i retten § 5 første punktum

²²⁵ Forskrift om opptak i retten § 5 annet punktum

²²⁶ Erfaringene om bruk av lyd- og bildeopptak under ankesilingen bygger i all hovedsak på personlig kommunikasjon med lagmann Bjørnar Eirik Stokkan i Hålogaland lagmannsrett.

tilgjengelig i hele landet.²²⁷ Det at kun to tingretter har opptaksmulighet gjør at det, i en stor del av ankene som kommer inn til både Hålogaland og Gulating, ikke finnes opptak. I Hålogaland lagmannsrett blir slikt materiale brukt i varierende grad, selv når det foreligger. Dette er fordi de i de aller fleste sakene ikke finner det nødvendig å se eller høre på opptakene når utgangspunktet er dommen fra tingretten, anken og rettsboken. Med mindre det i anken eller tilhørende dokumentene er særlig anført eller påberopt at det er nødvendig å se på opptak eller hvis det i dommen er vist til en spesifikk forklaring eller lignende, blir opptakene sjeldent brukt. Lyd- og bildeopptakene stammer fra den muntlige hovedforhandlingen i tingretten og det kan derfor være mindre betenkelig å vektlegge opptak enn for eksempel politidokumenter som ikke har vært fremme for den dømmende rett. Dersom opptakene blir brukt, vil dette bli nevnt i avgjørelsen.

Lagmannsrettens ankeutvalg ser derimot aldri igjennom alt av materiale som foreligger. Dette er heller ikke hensikten med adgangen, da bruken etter forskriften bør avgrenses til det som er relevant for avgjørelsen. Dersom det er mange og lange opptak som skal gjennomgås, vil ikke silingen bli særlig effektiv, ei heller hensiktsmessig da det muligens ville være lettere å henvise anken.

Det å ha tilgang til opptak fra hovedforhandlingen i tingretten under ankesilingen er, i forarbeidene til lovendringen, trukket frem som et moment *for* lovendringen flere ganger.²²⁸ Selv om en slik ordning ikke er på plass, fremstår det nesten som en forutsetning for lovendringen. Det er antatt at tilgangen bidrar til økt rettssikkerhet og en mer effektiv saksbehandling i lagmannsretten.²²⁹ Tilgangen til lyd- og bildeopptak fra hovedforhandlingen vil gjøre at lagmannsretten vil ha et bedre avgjørelsesgrunnlag.²³⁰ Tilgangen er en gevinst, ettersom det er en fordel å ha anledning til å bruke opptak i de sakene hvor man ser et klart behov.²³¹ Opptakene vil kunne gi et mer korrekt bilde av en situasjon ettersom det er mye som ikke kan leses ut av dommen. Det vil være mulighet for å vurdere hvordan utsagn er sagt og i hvilken sammenheng, noe som er vanskelig uten tilgang på slike opptak. Det gjør det også lettere å vurdere anførsler i anken som henviser til konkrete forklaringer eller hendelser under hovedforhandlingen.

---

²²⁷ NOU 2020:11 punkt 22.6.2.2

²²⁸ Blant annet Innst.305 L (2018-2019) s. 2 og Prop.53 L (2018-2019) s. 11 og 19

²²⁹ NOU 2020:11 punkt 21.6.2.2

²³⁰ Keiserud m.fl. (2020) s. 1274

²³¹ Personlig kommunikasjon med Bjørnar Eirik Stokkan, lagmann i Hålogaland lagmannsrett, 4. mars 2021

6.1.3.3 Troverdighetsvurderinger

I noen straffesaker er troverdighetsvurderinger av parts- og vitneforklaringer sentrale ved retts avgjørelse for å domfelle eller frifinne siktede. Sammen med andre typer av bevis, kan dette gjøre at retten finner det strenge beviskravet oppfylt. Når tingrettens avgjørelse, i all hovedsak, er avgjort på vitnebevis, er sjansen stor for at troverdighetsvurderinger av det enkelte vitnet er blitt foretatt. Advokatforeningen foreslo at anker over bevisbedømmelsen i disse tilfellene måtte henvises.²³² Det er nærliggende å anta at dette er fordi vurderingene er gjort på bakgrunn av umiddelbar bevisførsel under muntlige forhandlinger hvor hensynet til kontradiksjon er blitt ivaretatt. I noen straffesaker, med vanskelige og kompliserte retts og bevis spørsmål, vil det i noen tilfeller ikke være forsvarlig å nekte ankeforhandling.²³³ Det at ankesilingen må gjøres ved å vurdere parts- og vitneforklaringer er likevel ikke til hinder for å nekte en avgjørelse fremmet.²³⁴ Når lagmannsrettens ankeutvalg står overfor en bevisanke som i tingretten i all hovedsak er avgjort ved troverdighetsvurderinger av parter og vitner, vil sjansen for å henvisе anken være nokså stor.²³⁵ Det virker utfordrende å skulle foreta troverdighetsvurderinger kun på bakgrunn av saksdokumentene, og på det grunnlaget komme til konklusjonen om at anken *klart* ikke kan føre frem. Når det i tillegg er tre dommere som hver for seg skal komme til samme resultat, vil en slik anke lett kunne bli henvist til ankeforhandling.

Slike vurderinger er særlig aktuelt i sedelighetssaker hvor det ofte vil stå ord mot ord mellom fornærmede og siktede. I noen saker må derfor troverdigheten av den enkelte fortelling og forklaring vurderes. For at det strenge beviskravet skal være oppfylt, må fortellingen for retten med fordel også være forenelig med øvrige etablerte omstendigheter og bevis. Av de 20 nektelsesbeslutningene jeg fikk innsyn i fra Borgarting lagmannsrett, var det ti voldtektssaker. Troverdigheten til siktede, fornærmede og i noen tilfeller vitner, ble vurdert i alle disse sakene. Samtlige av ankene var anker fra siktede som primært anket over tingrettens bevisbedømmelse under skyldspørsmålet. Felles for ni av ti av ankene som ble nektet fremmet var at vitneforklaringer kun var ett av flere bevis for at tiltalte hadde forholdt seg som etter tiltalen. Det at «fornærmedes forklaring styrkes av de øvrige bevis i saken»²³⁶ er en gjenganger blant beslutningene jeg fikk innsyn i. Lagmannsretten ser da på bevisene som fremgår av dommen og tingrettens bevisvurdering opp mot anførlene til siktede før de konkluderer med at det ikke er noen av anførlene som kan rokke ved tingrettens bevisvurdering.

---

²³² Prop.53 L (2018-2019) s. 20

²³³ l.c

²³⁴ Prop.53 L (2018-2019) s. 19, Rt.2008 s. 1764 avsnitt 108-110

²³⁵ Personlig kommunikasjon med Bjørnar Eirik Stokkan, lagmann i Hålogaland lagmannsrett, 4. mars 2021

²³⁶ Borgarting lagmannsrett, beslutning 20-043527AST-BORG/04

I de aller fleste nektelsesbeslutningene jeg fikk innsyn i, som gjaldt anke over domfellelse i voldtektsforbrytelse, var det biologiske bevis, DNA, eller sakkyndige/fagkyndige bevis som underbygger fornærmedes forklaring. I tillegg til å underbygge fornærmedes forklaring var det ofte tilsvarende uoverensstemmelse mellom siktedes forklaring og det øvrige bevisbildet. Troverdigheten til de ulike forklaringene dreide seg da ikke kun om hvem sin forklaring som isolert sett var mest troverdig, men som sammen med de øvrige bevis og etablerte omstendigheter var mest sannsynlig, og derfor også troverdig. Ved bevisvurderinger som gjelder å konstatere om den seksuelle handlingen har vært frivillig eller om det er skjedd et overgrep, ville vurderingen være vanskeligere uten at ytterligere bevis foreligger. Det ville derfor blitt vanskelig å finne det «klart» at anken ikke ville føre frem.

Én av nektelsesbeslutningene jeg fikk innsyn i la avgjørende vekt på forklaringer fra fornærmede. En innsatt som sonet en forvaringsdom for seksuallovbrudd ble i tingretten dømt for forsøk på voldtekt av tre ulike kvinnelige fengselsbetjenter.²³⁷ Så vel tingretten som lagmannsrettens ankeutvalg fant fornærmedes forklaringer troverdige ettersom det var tre ulike kvinner, på ulike avdelinger og ved ulike fengsler uten noen tilknytning til hverandre. Fengselsbetjentene hadde også etter hendelsen skrevet rapport om hver enkelt hendelse som fremsto *så like* at de støttet opp under hverandres forklaring selv om det var ulike i tid og rom. Som enkeltstående hendelser, ville dette kanskje ikke kunne være ansett som bevist ut over enhver rimelig og fornuftig tvil, men samlet sett ble de fornærmedes vitneforklaringer ansett troverdige. Ved ankeprøvingen fant lagmannsrettens ankeutvalg, i likhet med tingretten, at det heller ikke var noen grunn til at fengselsbetjentene som ikke hadde kjennskap til hverandre skulle oppkonstruere slike hendelser.

I HR-2020-2278-U opphevet Høyesterett lagmannsrettens beslutning på bakgrunn av at tingrettens fellende dom i all hovedsak var foretatt på troverdighetsvurderinger. Høyesteretts ankeutvalg sa at muntlig og umiddelbar bevisførsel i disse tilfellene var nødvendig for at det skulle kunne foretas en reell overprøving. Dette stemmer over ens med uttalelser fra mine respondenter i lagmannsrettene, at ankene vil henvises til behandling i lagmannsretten dersom tingrettens avgjørelse i all hovedsak er avgjort på bakgrunn av troverdighetsvurderinger av forklaringer.

6.1.3.4 Reaksjonsfastsettelsen

Det ankes ofte over tingrettens straffutmåling. Enten som selvstendig ankegrunn eller som en del av fullstendig anke. I mange tilfeller tar derfor lagmannsretten stilling til om tingrettens utmålte reaksjon og straff er riktig ved å vurdere straffutmålingen. Ofte blir det vurdert og

---

²³⁷ Borgarting lagmannsrett, beslutning 20-053565AST-BORG/04

konkludert med at straffen var utmålt riktig ved å henwise til rettspraksis og lovgiveruttalelser om straffenivå for forbrytelsen. Det er noen ganger feil av lagmannsrettens ankeutvalg å ikke henwise en anke på bakgrunn av straffutmålingen. I HR-2018-1564-U, en sedelighetssak som gjaldt samtaler om overgrep på internett, ble anken nektet fremmet i Eidsivating lagmannsrett. Nektelsen ble senere opphevet av Høyesteretts ankeutvalg fordi lagmannsretten hadde begått saksbehandlingsfeil ved å nekte anken over straffutmålingen. Lagmannsretten hadde konstatert at tingrettens utmålte straff var korrekt og så kun til én annen avgjørelse fra lagmannsretten som grunnlag for straffutmålingen. Høyesteretts ankeutvalg mente det forelå for lite rettspraksis på straffenivået innenfor den konkrete straffbare handlingen til å nekte anken fremmet.

Straffeprosessloven § 344 har betydning for lagmannsrettens avgjørelse av om anken «klart ikke vil føre frem» etter § 321 annet ledd. Etter denne bestemmelsen kan ikke lagmannsretten endre tingrettens straffutmåling med mindre det er et «åpenbart misforhold mellom den straffbare handling og straffen.». Dette gjelder i tilfellene hvor lagmannsretten opprettholder tingrettens lovanvendelse.²³⁸ Det er i rettspraksis presisert at denne bestemmelsen ikke er til hinder for at lagmannsretten kan endre tingrettens straffutmåling ved ankeforhandling.²³⁹ Terskelen som § 344 oppstiller har betydning i den forstand at i vurderingen om anken klart ikke kan føre frem, bør det være et åpenbart misforhold mellom straffen og forbrytelsen for at anken likevel bør fremmes når det ellers anses klart at anken ikke kan føre frem.²⁴⁰ Det er ingenting i veien for at lagmannsretten likevel kan henwise anken, selv om det ikke foreligger slikt misforhold, men på spørsmålet om anken klart ikke kan føre frem, må svaret være at det er et åpenbart misforhold mellom straffutmålingen og forbrytelsen for at dette klarhetskravet ikke lenger skal være oppfylt.²⁴¹

Beslutningene jeg fikk innsyn i gjaldt seksuallovbrudd og alvorlige narkotikalovbrudd. I disse sakstypene foreligger det omfattende rettspraksis og lovgiveruttalelser om straffenivået.²⁴² Samtlige av ankenektelsene i narkotikasakene var anker fra siktede og tingrettens straffutmåling var et ankepunkt i de aller fleste. I ankene som kun gjelder straffutmålingen uttaler lagmannsrettens ankeutvalg med henvisning til § 344 at straffen ikke endres med mindre «det er et åpenbart misforhold mellom den straffbare handling og straffen»²⁴³.

---

²³⁸ Strpl. § 344

²³⁹ HR-2016-1803-A (10)-(11)

²⁴⁰ HR-2016-1803-A (17)

²⁴¹ HR-2016-1151-U (17)

²⁴² Prop.53 L (2018-2019) s.18

²⁴³ Borgarting lagmannsrett, beslutning 20-142630AST-BORG/04

Grove narkotikalovbrudd utgjør over halvparten av seksårssakene som blir nektet ankebehandling i lagmannsretten.²⁴⁴ I slike saker er det ofte gjort beslag av narkotikaen og/eller penger som stammer fra narkotikavirksomhet. På grunn av beslagene, som ofte er gjort på person eller personlige gjenstander eller bolig vil bevissituasjonen skille seg fra blant annet seksuallovbrudd ved at bevisene ofte er fler. Straffesaker som gjelder grove narkotikalovbrudd kan ofte ha en bevissituasjon som er preget av mange begivenhetsnære og tungtveiende bevis.²⁴⁵ Disse sakene har også lenge vært omtalt som et argument for en utvidet ankesilingsadgang ettersom strafferammen er høy, og sakene ofte «uproblematiske» rent bevismessig. At siktede blir tatt på fersk gjerning er ikke uvanlig ved disse lovbruddene, noe som kan resultere i en tilståelse fra siktede. Straffutmålingen vil derfor ofte være en sentral ankegrunn for siktede som hevder å ha blitt dømt for strengt eller ikke har fått tilstrekkelig fradrag for tilståelsen.

Mye rettspraksis og uttalelser om normalstraffenivå for narkotikalovbrudd, gir et godt utgangspunkt for silingsarbeidet.²⁴⁶ Utgangspunktet for straffen, normalfradrag og normalstraff drøftes med henvisning til Høyesterettspraksis og lovforarbeider sett opp mot hva forsvarer har anført. Dersom det er anført at tingretten ikke har hensyntatt de formildende omstendighetene i tilstrekkelig grad, blir dette også drøftet med henvisning til hva som er normalfradrag ved den konkrete formildende omstendighet.²⁴⁷ I noen tilfeller gis det inntrykk av at straffen i tingretten er satt for lavt, men konstaterer uansett at det ikke er noe «åpenbart misforhold».²⁴⁸

Det er ikke på alle rettsområder at det foreligger nok rettspraksis eller annen veiledning for straffenivå for ulike forbrytelser. Når lagmannsretten ved ankeprøving skal foreta en reell overprøving av tingrettens straffutmåling på et område hvor slikt ikke finnes, vil det ikke alltid være forsvarlig at lagmannsretten nekter anken fremmet. Slik var situasjonen i Rt.2015 s.1513, hvor Høyesteretts ankeutvalg påpekte at lagmannsrettens vurdering av tingrettens straffutmåling var mangelfull ved at det kun var vist til to lagmannsrettsavgjørelser som ikke var tilstrekkelig sammenlignbare med den konkrete saken.²⁴⁹ Hvor det ikke finnes og anvendes tilstrekkelige kilder i begrunnelsen for hvorfor anken over straffutmålingen «klart» ikke kan føre frem kan dette føre til at lagmannsrettens beslutninger oppheves.

---

²⁴⁴ Kolsrud, Kjetil. «Mer enn hver tredje seksårssak nektes anke til lagmannsretten». *Retts24*. 29.09.2020

²⁴⁵ Prop.53 L (2018-2019) s. 20

²⁴⁶ Personlig kommunikasjon med Kjetil Jahre Daae, leder av Borgarting lagmannsretts utrederenheter, 30. januar 2021.

²⁴⁷ I beslutning 20-171733AST-BORG/04 ble det anført fra siktedes forsvarer at tingretten ikke hadde hensyntatt amfetaminens styrkegrad, siktedes tilståelse og saksbehandlingstid ved straffutmålingen.

²⁴⁸ Lagmannsrettens ankeutvalg uttalte i beslutning med sak nr. 20-142630AST-BORG/04 «Etter lagmannsrettens syn er tingrettens utgangspunkt for straff i alle tilfelle ikke for høyt.»

²⁴⁹ Rt.2015 s. 1513 (10) og (11)

6.1.3.5 Avgjørelsen og dens begrunnelse

Nå som også seksårssakene siles i lagmannsretten, må disse, som tidligere nevnt, også begrunnes dersom de nektes fremmet. Tidligere skrev lagmannsretten kun en henvisningsbeslutning etter å ha kontrollert sakens dokumenter og fastslått at anken gjaldt en seksårssak.²⁵⁰ Det er antatt i forarbeidene at ankesilingen i lagmannsretten nå vil bli mer ressurskrevende og at de mest alvorlige straffesakene vil være mer tidkrevende enn øvrige straffesaker.²⁵¹

Det at det nå foreligger en plikt for lagmannsretten til å begrunne disse avgjørelsene blir fremholdt av departementet som et argument for at silingen av de mer alvorlige straffesakene anses som mindre betenkelig enn det gjorde før begrunnelseskravet ble innført.²⁵² Ved en god begrunnelse for hvorfor anken klart ikke vil føre frem, vil partene ha innsyn i og mulighet til å kontrollere om lagmannsretten har foretatt en reell overprøving av anken.²⁵³ Høyesteretts ankeutvalg foretok i kjennelsen Rt.2015 s.235 en oppsummering av hvilke krav som gjelder for begrunnelsens innhold ved nektelsesavgjørelser fra lagmannsrettens ankeutvalg:

«Begrunnelsen skal vise at lagmannsretten har foretatt en reell overprøving av tingrettens dom på bakgrunn av det som er anført i anken[...]. Det må fremgå at de feil som er påberopt ved tingrettens avgjørelse er oppfattet, og hvorfor det er klart at anken ikke vil føre frem[...]. Kravet til begrunnelse vil variere ut fra karakteren av den enkelte sak, tingrettens domsgrunner og hva som anføres i anken[...]. Det kreves ikke at samtlige detaljer i anken er kommentert[...]. Ved bevisanker der utfallet beror på den bevismessige vurderingen av vitneførselen og tiltaltes forklaring, må lagmannsretten få frem hvilke grunnlag den bygger avgjørelsen på.»²⁵⁴

Det er ikke uttalt i forarbeidene hvorvidt disse kravene må endres nå som de mest alvorlige straffesakene også kan nektes behandling i to instanser. Et strengere begrunnelseskrav harmoniserer bedre med tanken om at kravet til begrunnelse varierer med den enkelte saks karakter. Departementet gav domstolene i oppgave å eventuelt justere begrunnelseskravet videre med henblikk på endringen i ankesilingsreglene.²⁵⁵

Høyesterett har fastslått at terskelen for å nekte en anke fremmet, fortsatt skal forstås meget strengt og at terskelen gjelder uavhengig av hvor alvorlig saken er.²⁵⁶ Terskelen er derfor

---

²⁵⁰ Prop.53 L (2018-2019) s. 26

²⁵¹ l.c

²⁵² Prop.53 L (2018-2019) s. 19

²⁵³ l.c

²⁵⁴ Rt.2015 s.235 (12).

²⁵⁵ Prop.53 L (2018-2019) s. 31.

²⁵⁶ HR-2020-1269-U (17).

uendret. Høyesteretts ankeutvalg mente likevel at det bør stilles særlige «strengt krav til lagmannsrettens begrunnelse i de mest alvorlige sakene.»²⁵⁷ De alvorligste straffesakene har ofte et mer sammensatt faktum som skjerper kravet til en utførlig gjennomgang og drøfting før anken kan nektes. Dette kommer til uttrykk i noen av lagmannsrettens nektelsesbeslutninger: «Lagmannsretten har i vurderingen av om anken skal nektes fremmet, sett hen til de føringer som er gitt i Høyesteretts ankeutvalgs kjennelse HR-2020-1269-U vedrørende strengere krav til begrunnelse for å nekte anker i 6-års sakene.»²⁵⁸

6.1.3.6 Andre saksbehandlingsfeil som kan lede til opphevelse

Det er også flere andre omstendigheter som kan føre til at Høyesterett opphever lagmannsrettens nektelsesbeslutning. Grensene for hva som er tillatt og ikke, er ikke helt klare og det er derfor vanskelig å vise til alle forhold som kan lede til opphevelse. Det aller meste kan henvises tilbake til Høyesteretts retningslinje om at lagmannsretten må utvise varsomhet dersom de vektlegger noe som tingretten ikke har bygget på.²⁵⁹ Mange saker gjelder forsvarligheten av å nekte anken på bakgrunn av skriftlig behandling. Dersom begrunnelsen ikke er tilstrekkelig, eller viser at det er skjedd en reell overprøving, er dette også et mulig grunnlag for å konstatere saksbehandlingsfeil.

I HR-2020-1269-U, som gjaldt drapsforsøk etter straffeloven § 275, hadde lagmannsretten nektet anken fremmet etter at de hadde funnet at anken klart ikke ville føre frem. Dette var en sak som tidligere ikke kunne siles vekk ettersom strafferammen var på over seks år. Saken reiste spørsmål av våpenteknisk karakter og kunne derfor ikke avgjøres på en god måte uten ankeforhandling, hvor det kunne bli ført forklaringer fra sakkyndige og vitner. Lagmannsretten hadde heller ikke, i tilstrekkelig grad, drøftet forsvarerens anførsler i støtteskrivet som inneholdt momenter som tingretten ikke hadde tatt stilling til. Høyesteretts ankeutvalg kom derfor til at saken ikke skulle ha vært nektet fremmet etter § 321 annet ledd.

---

²⁵⁷ l.c.

²⁵⁸ Borgarting lagmannsrett, beslutning 20-098699AST-BORG/04.

²⁵⁹ Rt.2010 s.807 (27).

7 Oppsummering og vurdering

Endringen i strpl. § 321 har vi ennå ikke mulighet til å kunne se de fulle virkningene av. Lovendringen er ny og har hatt sitt første virke i en pandemi som har hatt innvirkning på alle samfunnsområder og arbeidssituasjoner. Med et begrenset informasjonsgrunnlag om lovens virkninger, lovendringens utslag på statistikken og kort tid siden ikrafttredelse er det vanskelig å trekke klare og generaliserende konklusjoner.

I håp om å effektivisere saksbehandlingen og løse restanseproblemet har lovgiver bestemt at silingen i lagmannsretten også skal gjelde seksårssaker. Det å innskrenke ankemulighetene av hensyn til ressurser og effektivitet har vært ankesilingens begrunnelse helt siden opprettelsen av Høyesteretts kjæremålsutvalg. Det har gitt resultater for Høyesterett i sin tid, og nå for lagmannsrettens saksavvikling. Restansene i lagmannsretten har gått ned og dette kan tyde på at lovendringen har virket etter sin hensikt. Selv om effekten på lagmannsrettens saksbehandlingstid ikke er så synlig, er det grunn til å tro at saksbehandlingstiden, på lang sikt, vil gå ned når flere anker kan nektes ankeforhandling. På denne måten kan vi si at lovendringen, og ankesilingen i lagmannsretten svarer til formålet, nemlig å få ned restansene og forkorte saksbehandlingstiden ved å begrense saksmengden. Dessuten kan man kanskje anta at det vil bli forholdsvis flere frifinnelser i lagmannsretten når de klare domfellelsene i tingretten er silt vekk og de «uklare» får ny prøving. Lagmannsrettens ankeutvalg har fått en økt arbeidsbyrde, men denne oppveies i at ankesilingen er kostnadseffektiv og ressursbesparende. Men hva går denne besparelsen på bekostning av?

Vilkåret for å nekte en anke er at anken *klart* ikke kan føre frem. Høyesterettspraksis har bidratt til veiledning for når det ikke er forsvarlig å nekte anken fremmet og hva lagmannsretten kan vektlegge ved vurderingen. Overprøvingen må være *reell* og at dette må fremgå av lagmannsrettens avgjørelse. Dette kravet har oppstått og blitt utviklet i et samspill mellom internasjonale krav og nasjonal videreutvikling. Lagmannsretten kan derfor ikke kun konstatere at anken ikke vil føre frem uten å begrunne hvorfor. Dette sørger for at partene får en forståelse for hvorfor anken ble nektet fremmet. Sammen med det strenge vilkåret for å nekte anken, gir dette et inntrykk av at dagens ankeprøving, etter min oppfatning, generelt fremstår som en god måte å skille ut hvilke anker som bør prøves i lagmannsretten. Om måten er like god når også de alvorligste straffesakene skal inngå i silingen er for tidlig å si noe bestemt om.

Ved innføringen av to-instansreformen var det viktig at seksårssakene skulle få en ubetinget rett på ankeforhandling. Hovedbegrunnelsen var å styrke siktedes rettssikkerhet. Når retten er fjernet etter 25 år, er det grunnlag for å si at andre hensyn har blitt tillagt større vekt. Mennesker, domfelt for meget alvorlige forbrytelser, står nå uten en garanti for en ny behandling av

sin sak. Ankesilingen skal foregå på en betryggende måte, og dette inntrykket gir mine respondenter i lagmannsretten. Tre dommere, hver for seg, skal komme til det samme resultatet; at anken *klart* ikke vil føre frem, for at anken kan nektes. Dette er en sikkerhet mot vilkårlige ankenektelser. Likevel kan de mulige konsekvensene for den enkelte ikke ignoreres. Domstolene er avhengige av tillit, og kun ved en forsvarlig håndtering av ankesilingen kan de beholde tilliten.

Forbrytelser med strafferamme over seks år, er alvorlige straffesaker. Det skal bevises i tingretten at tiltalte har forholdt seg som etter tiltalen, og veien mot domfellelse kan innebære en krevende faktafastsettelse med vanskelige bevisvurderinger. At disse ankene nå kan nektes ankebehandling, som av rettssikkerhetshensyn tidligere var unntatt siling, kan oppfattes lite betryggende da dette kan gi en økt frykt for uriktige domfellelser. Frykten er ikke tillitsskapende. Konsekvensene for den enkelte, dersom det skulle skje feil, er langt større i saker hvor det er idømt en lang fengselsstraff. Én uriktig domfellelse kan få konsekvenser for tilliten, men langt større virkninger har det på individet som ble hindret fra muligheten til å få prøvet en påstått urett ved ny behandling i lagmannsretten. Straffesaker kan stille vanskelige retts- og bevissspørsmål som utfordrer forsvarligheten ved å avgjøre anken med skriftlig behandling. Dette gjelder uavhengig av sakens strafferamme, men er vanligst i de mest alvorlige straffesakene. I omfattende og kompliserte straffesaker vil det kunne være vanskeligere å enstemmig komme til at anken *klart* ikke kan føre frem. Dette er nok årsaken til at silingsprosenten er vesentlig høyere i seksårssakene enn i de mindre alvorlige sakene.²⁶⁰ Mange er nok av oppfatningen at disse straffesakene har godt av en runde til i retten med muntlige forhandlinger med kontradiksjon og umiddelbar bevisførsel.

Å fjerne strafferammekravet i sin helhet kan utad virke uheldig. Selv om det ikke er noen automatikk i at en seksårssak er vanskeligere å avgjøre for lagmannsrettens ankeutvalg, vil det kunne være vanskelig å akseptere, for den enkelte, at han ikke får prøvd saken sin for en høyere instans når det gjelder en lang fengselsstraff. En full gjennomgang av saken for en ny rett kan ha en positiv effekt for tilliten til at avgjørelsen er materielt riktig og at domfelte lettere kan slå seg til ro med avgjørelsen. Et alternativ til å fjerne § 321 tredje ledd, kunne være å utvide unntaket for ubetinget ankerett. Tidligere var grov kroppsskade etter strl. § 274 unntatt rett på to-instansbehandling selv om straffebudet har en strafferamme på ti års fengsel. Narkotikaforbrytelser utgjorde en stor del av ankenektelsene i 2020. Med ressurs-hensyn som det tyngste argumentet for utvidet ankesiling, kunne det å inkludere flere straffebud være en løsning for å minske saksomfanget i lagmannsretten. Det er mulig at inkludering av for eksempel

---

²⁶⁰ Silingsprosenten i alle saker (inkludert seksårssaker) er 32,2%. Silingsprosenten i seksårssaker er 63,9%. Vedlegg I.

narkotikalovbrudd i unntaket ville gjøre at lovendringen fremstår som mindre truende for rettssikkerheten generelt. En justering var også et forslag i forarbeidene, men da ut ifra påstått eller idømt straff. Dette ville også sikret at de mest alvorlige straffesakene, hvor siktede risikerte en lang fengselsstraff, uansett fikk en ny gjennomgang samtidig som silingsadgangen hadde blitt betydelig utvidet.

En fordel med fjerningen av § 321 tredje ledd er at alle straffesaker nå behandles likt. Silingsinstituttet skal kontrollere at behandlingen i tingretten er riktig i alle straffesaker uavhengig av straffbar handling, straffebudets strafferamme og utmålt straff. Vurderingen er streng, og utgangspunktet er at anken skal henvises med mindre det er helt klart at anken ikke vil føre frem. Dersom tingrettens avgjørelse, helt klart, er korrekt, vil det være lite hensiktsmessig med en ankeforhandling, uavhengig av hvilket straffebud som er overtrådt.

Kravene vi stiller til kontradiksjon, muntlighet og umiddelbar bevisførsel blir utfordret ved ankesiling. Silingen foretas, i all hovedsak, på bakgrunn av materiale fra tingretten hvor disse hensynene skal ha blitt ivaretatt. I anken og vedlagte dokumenter anføres det hva parten mener tingretten har gjort feil og på hvilket grunnlag. Eventuelt nye bevis skal også legges frem. Disse kan partene uttale seg om skriftlig og kontradiksjon anses å ha funnet sted.

Rui har tatt til orde for at ankesiling utelukkende bør skje på bakgrunn av gjenbruk av lyd- og bildeopptak fra hovedforhandling i tingretten, og hevder at dette er den beste rettspolitiske løsningen som sikrer siktedes rettssikkerhet.²⁶¹ På denne måten får lagmannsretten ved ankeprøvingen kun tilgang på det som har kommet frem under hovedforhandlingen og lagmannsrettens ankeutvalg ville ikke kunnet vektlegge dokumenter eller bevis som ikke var ført for tingretten. I de lagmannsrettene hvor opptak er tilgjengelig, er også saksdokumentene det. Opptakene benyttes også i begrenset grad, så praksis er ikke sammenlignbare med Ruis forslag. Dersom ankesilingen kun skulle skje ved gjenbruk av opptak fra tingretten, ville dette kunne medføre en *mindre* effektiv ankebehandling. Hele hovedforhandlingen i tingretten måtte ha blitt avspilt for at hensikten med å sikre kontradiksjon, muntlighet og bevisumiddelbarhet skulle bli oppfylt. Da ville det nærmest vært enklere å henvise anken fremfor å gjennomgå alle opptak fra tingretten. Det å bruke opptakene til å se på de konkrete forklaringene eller bevisene anført fra partene virker mer hensiktsmessig. Det er i dag ikke bevilget midler for å gjennomføre dette, men forarbeidene gir inntrykk av at dette på sikt *skal* gjennomføres for å styrke rettssikkerheten. At lovendringen trer i kraft før rettssikkerhetstiltakene som skal gi et sikrere avgjørelsesgrunnlag er på plass, kan virke bakvendt. Samtidig ser vi at tilgangen på opptak ikke gir noen tydelige utslag på statistikken. Silingsprosenten er jevnt over ganske lik i

---

²⁶¹ Rui (2014) s.33.

alle lagmannsrettene.²⁶² Det er mulig dette skyldes at opptak er tilgjengelig i en meget begrenset del av ankene, eller at silingsinstituttet fungerer så «godt» at det uansett, opptak eller ikke, er helt klart at anken ikke vil føre frem.

Som sett i kapittel 5, er det svært få nektelsesbeslutninger i seksårssaker som har blitt opphevet av Høyesterett i 2020 og 2021 sett i forhold til antall innkomne anker. Ut ifra disse tallene kan det se ut til at lagmannsretten klarer å foreta vurderinger av om den enkelte anke har mulighet til å føre frem, selv i de mest alvorlige sakene. Helt unntaksvis har Høyesterett kommet til at lagmannsretten gjorde feil i å ikke henvide anken. Domstolene er ikke ufeilbarlige, og Høyesterett har mulighet til å oppheve beslutninger dersom de finner at lagmannsretten har begått saksbehandlingsfeil. Dette avhenger av at lagmannsrettens beslutning har blitt anket. Ved behandling i Høyesterett, kontrolleres lagmannsrettens behandling av anken, og rammene for silingen settes og utvikles. Domstolshierarkiet innebærer en overordnet kontroll og en ekstra sikkerhet mot feil. Flere ankenektelser fra lagmannsrettens ankeutvalg vil sannsynligvis medføre *noen* opphevelser i Høyesterett de kommende årene. På denne måten vil Høyesterett sette opp grensegangene for silingsinstituttet i lagmannsretten og skape en mest mulig rettsikker prosess for alle parter, også i de mest alvorlige straffesakene.

Flere anker som nektes fremmet i lagmannsretten, innebærer flere anker over saksbehandlingen i lagmannsrettens ankeutvalg. Lovendringen medfører derfor også flere saker for Høyesteretts ankeutvalg.²⁶³ Det er vanskelig å spå om dette vil vedvare i årene fremover, eller om det vil stabilisere seg sammen med utvikling av silingspraksisen. Lovendringen må få tid til å virke for at de fulle virkningene i domstolene og for partene skal kunne vises.

Det har gått litt over et år siden ikrafttredelse av lovendringen i strpl. § 321. Dette er i utgangspunktet for kort tid for å trekke klare konklusjoner ut fra statistikk og praksis. Vi har kunnet se at adgangen til å sile bort seksårssaker blir benyttet i en ikke ubetydelig grad og at dette har gjort utslag på antall restanser i lagmannsretten. Forsvarere får en større arbeidsbyrde, og det har blitt vanskeligere for siktede å få to-instansbehandling i seksårssaker, ettersom retten ikke lenger er ubetinget. Etter en gjennomgang av hvordan ankesilingen foregår i praksis, studering av et utvalg ankenektelser og antall nye opphevelser av lagmannsrettens beslutninger fremstår lagmannsrettens gjennomføring av lovendringen som betryggende også i seksårssaker. Det er likevel umulig å konkludere med dette, på generelt grunnlag, på bakgrunn av mitt utvalgte materiale. Jeg tror også at lovendringen vil ha en positiv effekt på prosessøkonomien og effektiviteten i lagmannsretten på lang sikt. Det er likevel flere andre muli-

---

²⁶² Vedlegg I

²⁶³ Domstoladministrasjonen (2021) *Høyesteretts årsmelding 2020* s.26

ge konsekvenser, som vi vanskelig kan se på statistikk eller måle i økonomiske besparelser. Lovendringens påvirkning på allmennhetens tillit til domstolene og enkeltmenneskets rettsikkerhet synes ikke i lagmannsrettens beslutninger eller på statistikk, men vil på lang sikt kunne vise seg.

Litteraturliste

- Aall (2018) Aall, Jørgen. *Rettsstat og menneskerettigheter*. 5.utgave. Bergen: Fagbokforlaget, 2018.
- Andenæs (2009) Andenæs, Johs. *Norsk straffeprosess*. 4.utgave. Samlet utgave ved Tor-Geir Myhrer. Oslo: Universitetsforlaget, 2009.
- Advokatforeningen (2021) Advokatforeningen. *Fri Prosedyre*. En podcast fra Advokatforeningen. «7. Fri Prosedyre med Marius Dietrichson». Tilgjengelig fra URL: <https://play.acast.com/s/fri-prosedyre/fri-prosedyre-med-marius-dietrichson> Lyttet 14.04.2021.
- Dahl (2021) Dahl, Thea. «-Hadde silingen blitt stående i denne saken, hadde vi hatt 26 feilaktige domfellelser.» *Advokatbladet*. 9.03.2021. URL: <https://www.advokatbladet.no/ankesiling/hadde-silingen-blitt-staende-i-denne-saken-hadde-vi-hatt-26-feilaktige-domfellelser/159216> Lest 15.03.2021
- Domstoladministrasjonen (2021) Domstoladministrasjonen. *Høyesteretts årsmelding 2020*. Tilgjengelig på domstol.no. URL: <https://www.domstol.no/enkelt-domstol/hoyesterett/arsmelding/2020/> Hentet 24.04.2021
- Domstoladministrasjonen (u.å.) Domstoladministrasjonen. *Tingrettene (u.å.)* Tilgjengelig på domstol.no. URL: <https://www.domstol.no/om-domstolene/de-alminnelige-domstolene/tingrettene/> Lest 26.03.2021
- Hallager (1915) Hallager, Guthorm. *Norges Høiesteret 1815-1915. Bind I: 1815-1863*. Kristiania: Aschehoug 1915. URL: http://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2006120401021 Lest på Nasjonalbi-

blioteket på nb.no.

Hallager (1916)

Hallager, Guthorm. *Norges Høiesteret 1815-1915. Bind II: 1864-1915*. Kristiania: Aschehoug 1916. URL: http://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2008040700104 Lest på Nasjonalbiblioteket på nb.no

Hanssen (2000)

Hanssen, Frode. *Appell, prøvelseskomisjon og kjæremål*. Oslo: Institutt for offentlig rett, Universitetet i Oslo, 2000. URL: http://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2011032408043 Lest på Nasjonalbiblioteket på nb.no

Hov (2010)

Hov, Jo. *Rettergang II*. Oslo: Papinan forlag, 2010.

Jebens (2004)

Jebens, Sverre Erik. *Menneskerettigheter i straffeprosessen*. Oslo: Cappelens forlag 2004.

Keiserud m.fl. (2020)

Keiserud, Erik, Knut Erik Sæther, Morthen Holmboe, Hans-Petter Jahre, Magnus Matningsdal og Jarle Golten Smørdal. *Straffeprosessloven, Lovkommentar Bind II*. 5.utgave. Oslo: Universitetsforlaget 2020.

Kolsrud (2020)

Kolsrud, Kjetil. «Mer enn hver tredje seksårssak nektes anke til lagmannsretten». *Rettt24*. 29.09.2020. Tilgjengelig fra URL: <https://rett24.no/articles/mer-enn-hver-tredje-seksarssak-nektes-anke-til-lagmannsretten> Lest 22.02.2020.

Kolsrud (2021)

Kolsrud, Kjetil. «Fire av ti seksårssaker nektes fremmet i Borgarting.» *Rettt24*. 10.02.2021. Tilgjengelig fra URL: <https://rett24.no/articles/fire-av-ti-seksarssaker-nektes-fremmet-i-borgarting> Lest 16.02.2021

- Matningsdal (1996) Matningsdal, Magnus. *To-instansreformen*. Oslo: Universitetsforlaget, 1996.
- Molven og Gisle (2021) Molven, Olav og Jon Gisle. *Rettsikkerhet*. Store norske leksikon på snl.no. Hentet 3.mars 2021 fra <https://snl.no/rettsikkerhet>
- Møse (2002) Møse, Erik. *Menneskerettigheter*. Oslo: Cappelen Forlag, 2002
- NRK (2021) NRK. *Dagsnytt 18*. Sendt 15.01.2021. NRK nett-TV fra 11:11. Tilgjengelig fra URL: <https://tv.nrk.no/se?v=NNFA56011521&t=671s> Sett 15.01.2021
- Rui (2014) Rui, Jon Petter. «Om rammene for siling av bevisanker etter straffeprosessloven § 321 annet ledd.» *Lov og rett*, vol. 35. 01/2014 s.33-44. <https://doi.org.ezproxy.uio.no/10.18261/ISSN1504-3061-2014-01-04> Lest i Idunn.no
- Sunde (2021) Sunde, Jørn Øyrehagen. «Kva er avgjerande for silingsgraden i norske lagmannsrettar?». *Rettt24* 13.02.2021. Tilgjengelig fra URL: <https://rett24.no/articles/kva-er-avgjerande-for-silingsgraden-i-norske-lagmannsrettar> Hentet 16.02.2021
- Øyen (2017) Ørnulf, Øyen. *Straffeprosess*. Bergen: Fagbokforlaget. 2.opplag 2017.

Muntlige kilder

Personlig kommunikasjon med Kjetil Jahre Daae, leder av Borgarting lagmannsretts utreder-enhet, 30. januar 2021.

Personlig kommunikasjon med Bjørnar Eirik Stokkan, lagmann i Hålogaland lagmannsrett, 4. mars 2021.

Personlig kommunikasjon med Petter Sogstad Grannes, advokat og forsvarer i Advokatfirmaet Staff, 16. april 2021.

Statistikk til vedlegg I

- Domstoladministrasjonen (vedlegg I) *Helårsstatistikk for lagmannsrettene 2020*. Tilgjengelig på domstol.no.
<https://www.domstol.no/contentassets/73ae7146b4094aa7a55cf4ec915deb2d/lagmannsrettene-2020.pdf> Hentet 10.04.2021.
- Domstoladministrasjonen (vedlegg I) Oversendt statistikk fra Domstoladministrasjonen v/Turi Saltnes. Utvalgt statistikk fra oversendt materiale er samlet i vedlegg I til oppgaven sammen med utvalgt statistikk fra *Helårsstatistikk for lagmannsrettene 2020* jf. over.

Lover og forskrifter

- 1814 Lov 17. mai 1814 Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven)
- 1887 Lov 1. juli 1887 nr. 5 om Rettergangsmaaden i Straffesager (Straffeprosessloven)
- 1915 Lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene (domstolloven)
- 1981 Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven)
- 1999 Lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven)
- 2019 Lov 21. juni 2019 nr. 51 om endringer i straffeprosessloven mv. (ankesiling m.m.)
- 2018 Forskrift 28. september 2018 nr. 1471 om opptak i retten.
- 2021 Forskrift 19. mars 2021 nr. 761 om inndelingen av rettskretser og lagdømmer.

Forarbeider

NUT 1969:3	<i>Innstilling om rettergangsmåten i straffesaker fra Straffeprosesslovkomiteen (Komiteen til revisjon av straffeprosessloven).</i>
NOU 1992:28	<i>To-instansbehandling, anke og juryordning i straffesaker.</i>
NOU 2014:10	<i>Skyldevne, sakkyndighet og samfunnsvern.</i>
NOU 2016:24	<i>Ny straffeprosesslov.</i>
NOU 2020:11	<i>Den tredje statsmakt - Domstolene i endring.</i>
Ot.prp. nr.35 (1978-1979)	<i>Om lov om rettergangsmåten i straffesaker (straffesakloven)</i>
Ot.prp. nr.78 (1992-1993)	<i>Om lov om endringer i straffeprosessloven m.v. (to-instansbehandling, anke og juryordning)</i>
Prop. 141 L (2009-2010)	<i>Endringer i straffeprosessloven mv.</i>
Prop. 63 L (2017-2018)	<i>Endringer i straffeprosessloven og tvisteloven (opptak og gjenbruk av forklaringer i retten mv.)</i>
Prop. 53 L (2018-2019)	<i>Endringer i straffeprosessloven mv. (ankesiling m.m.)</i>
Prop. 146 L (2020-2021)	<i>Endringer i straffeprosessloven mv. (aktiv saksstyring mv.)</i>
Innst.O. nr. 37 (1980-1981)	<i>Innstilling frå justiskomiteen om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven).</i>
Innst.O. nr. 137 (1992-1993)	<i>Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeprosessloven mv (to-instansbehandling, anke og juryordning).</i>

Innst. 57 L (2010-2011)

Innstilling fra justiskomiteen om endringer i straffeprosessloven mv.

Innst. 305 L (2018-2019)

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i straffeprosessloven mv. (ankesiling m.m.).

Internasjonale rettskilder

EMK

Konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter. Roma 4. november 1950.

SP

Internasjonal konvensjon om sivile og politiske rettigheter. 16. desember 1966.

TP7

Protokoll nr. 7 til Konvensjonen om beskyttelse av menneskerettigheter og grunnleggende friheter. Strasbourg 22. november 1984

A.A v. Norway (*Restauratørsaken*)

Avgjørelse fra FNs menneskerettighetskomité. Kommunikasjonsnummer 1542/2007.

Lumley v. Jamaica

Avgjørelse fra FNs menneskerettighetskomité. Kommunikasjonsnummer 662/1995.

Rettspraksis

Høyesterett

Rt. 1996 s. 841	Rt. 2009 s. 1118	HR-2016-1151-U
Rt. 1998 s. 710	Rt. 2009 s. 1590	HR-2016-1803-A
Rt. 1999 s. 674	Rt. 2010 s. 597	HR-2017-373-U
Rt. 2004 s. 425	Rt. 2010 s. 807	HR-2018-1564 U
Rt. 2006 s. 1638	Rt. 2011 s. 893	HR-2020-1269-U
Rt. 2007 s. 772	Rt. 2012 s. 1151	HR-2020-1868-U
Rt. 2008 s. 1764	Rt. 2012 s. 1246	HR-2020-2278-U
Rt. 2008 s. 1783	Rt.2015 s. 235	HR-2021-284-U
Rt. 2008 s. 1786	Rt. 2015 s. 1513	HR-2021-750-U

Lagmannsrett

LB-2020-32748 (Borgarting).

Borgarting lagmannsretts beslutning av 16. april 2020, i sak 20-053565AST-BORG/04

Borgarting lagmannsretts beslutning av 24. april 2020, i sak 20-043527AST-BORG/04

Borgarting lagmannsretts beslutning av 17. juli 2020, i sak 20-098699AST-BORG/04

Borgarting lagmannsretts beslutning av 30. oktober 2020, i sak 20-142630AST-BORG/04

Borgarting lagmannsretts beslutning av 11. desember 2020, i sak 20-171733AST-BORG/04

Vedlegg I: Statistikk fra Domstoladministrasjonen

Dette vedlegget inneholder et utvalg av tall og statistikk fra Domstoladministrasjonen. Noen av tallene er hentet ut av helårsstatistikken for lagmannsrettene tilgjengelig på domstol.no. Lenke til nettsiden er i litteraturlisten. Tallene som ikke fremgår av helårsstatistikken, er mottatt fra Domstoladministrasjonen v/Turi Saltnes som oversendte innhentet statistikk på forespørsel.

For hva som utgjør en *seksårssak* i statistikken er det nødvendig å presisere at dette baserer seg på informasjon ved innregistrering av saken og at de kategoriseres på bakgrunn av anken/påtegningen/tiltalen.

Ankesiling i straffesaker			
Innkomne saker			
	2018	2019	2020
Borgarting	1055	1085	1027

Saker i restanse			
	2018	2019	2020
Borgarting	150	155	198

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid (måneder)			
	2018	2019	2020
Borgarting	1,4	1,7	1,6
Gjennomsnitt	0,9	1	1

Silingsprosent – saker henvist			
	2018	2019	2020
Agder	48,1 %	46,3 %	33,8 %
Borgarting	41,1 %	41,7 %	31,3 %
Eidsivating	35,8 %	41,4 %	27,4 %
Frostating	40,5 %	40,5 %	33,6 %
Gulating	40,4 %	44,6 %	35,1 %
Hålogaland	41,4 %	43,4 %	32,0 %
Gjennomsnitt	41,5 %	42,8 %	32,2 %

Seksårssakene	
Nektelsesprosent – andel saker ikke henvist	Silingsprosent

	2019	2020	2020
Agder	3,8 %	36,7 %	63,3 %
Borgarting	8,5 %	39,5 %	60,5 %
Eidsivating	7,7 %	39,1 %	60,9 %
Frostating	3,5 %	31,6 %	68,4 %
Gulating	7,4 %	26,6 %	73,4 %
Hålogaland	8,1 %	33,3 %	66,7 %
Gjennomsnitt	7,1 %	36,1 %	65,5 %

Borgarting lagmannsrett			
Saker i restanse, bevisanke i seks- årssaker		Saker i restanse, bevisanke ikke seksårssaker	
2019	2020	2019	2020
83	57	60	49

Saksbehandlingstid lagmannsrettene (måneder)			
Bevisanke i seksårssaker			
	2018	2019	2020
Borgarting	8.0	8.2	8.5
Gjennomsnitt	6.5	6.5	7.6

Bevisanke ikke seksårssaker			
	2018	2019	2020
Borgarting	10.4	8.9	9.0
Gjennomsnitt	7.5	7.0	7.8